

LANDENFICHE

KOSOVO

Januari 2010

Het STAVR project wordt gefinancierd door de Europese Commissie en door Fedasil (België).
De Europese Commissie en/of Fedasil zijn niet verantwoordelijk voor het gebruik van de informatie in dit document. De totale verantwoordelijkheid voor de inhoud ligt bij de auteur.

DISCLAIMER (VRIJWARINGSCLAUSULE)

Deze Country Sheet is enkel voor internationale doeleinden bestemd en er kunnen geen rechten afgeleid worden uit de inhoud ervan. De CRI-partners zullen hun uiterste best doen om accurate, betrouwbare, op feiten gebaseerde, transparante en up-to-date informatie te geven, maar garanderen niet de nauwkeurigheid of volledigheid ervan. De CRI-partners aanvaarden dan ook geen verantwoordelijkheid voor de informatie in deze Country Sheet en zijn niet aansprakelijk voor welke schade ook die zou voortvloeien uit het gebruik van de informatie in deze Country Sheet.

De informatie in deze Country Sheet werd bekomen in samenwerking met lokale partners.

Deze Country Sheet bevat links naar websites die opgezet en onderhouden worden door andere organisaties. Het CRI-project is niet verantwoordelijk voor de inhoud van deze websites.

De CRI-partners zijn de partners die volledig deelnemen aan het CRI-project: Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Asociación Comisión Católica Española de Migración, Caritas International Belgium, Consiglio Italiano Per I Rifugiati, Coordination et Initiatives pour les Réfugiés et Étrangers en Dansk Flygtningehjælp.

Verdere informatie kan worden bekomen op info@cri-project.eu

Landenfiches zijn vooral aangemaakt op basis van publiek beschikbare informatie, aangevuld met gegevens die verzameld worden door lokale partners in de specifieke landen. De landenfiches worden regelmatig geüpdate.

Onze lokale partners in Kosovo zijn:

- Employment Promotion Agency Kosovo (APPK) (www.appk.org)
- The Kosovo Rehabilitation Centre for Torture Victims (KRCT) (www.krct.org)

1	HOOFDSTUK I Toegang tot het grondgebied (vanuit het land van asiel naar het terugkeergebied)	5
1.1	Documentatie	6
1.1.1	Noodzakelijke reisdocumenten voor terugkeerders	6
1.1.2	Noodzakelijke documenten in het terugkeerland	6
1.1.3	Hoe noodzakelijke documenten bekomen	7
1.1.3.1	Burgerregistratie	7
1.1.3.2	Identiteitskaart (ID)	7
1.1.3.3	Regulier Paspoort	8
1.1.4	Prijs voor de noodzakelijke documenten	9
1.2	Reizen naar het land van oorsprong	9
1.2.1	Per vliegtuig	9
1.2.2	Over land	11
1.2.3	Over zee	12
1.3	Procedure bij toegang	12
1.3.1	Per vliegtuig	12
1.3.2	Over land	12
1.3.3	Over zee	12
1.4	Gevolgen van vroegere handelingen en statuten op de toegang	12
1.4.1	Gevolgen van een vroeger vluchtelingen- of subsidiair beschermingsstatuut	13
1.4.2	Gevolgen van een vroegere niet geslaagde asielaanvraag	13
1.4.4	Gevolgen van misdaden die in een ander land zijn begaan	13
1.5	Regelgeving betreffende goederen	13
1.5.1	Goederen	13
1.5.2	Geld	14
1.5.3	Verblijfsverandering	14
1.6	Toegang tot het terugkeergebied	15
1.6.1	Beperkingen op de binnenlandse reizen	15
1.6.1.1	Administratieve beperkingen	15
1.6.1.2	Praktische hindernissen	15
1.6.2	Onmogelijk of gevaarlijk te benaderen gebieden	15
1.6.3	Financiële middelen voor binnenlandse reizen	15
2	HOOFDSTUK II: Fysieke veiligheid (in terugkeergebied)	17
2.1	Huidige gewapende conflicten	18
2.2	Gebieden met een veiligheidsrisico	18
2.3	Misdaad	18
2.3.1	Gebieden met een uitzonderlijk hoog misdadcijfer	18
2.3.2	Risico om slachtoffer te worden van mensenhandel	18
2.3.3	Risico om slachtoffer te worden van gedwongen prostitutie	20
2.3.4	Doeltreffendheid van de bescherming	21
2.3.4.1	Politiemacht	21
2.3.4.2	Rechterlijke macht	22
3	HOOFDSTUK III Sociale veiligheid en reïntegratie	24
3.1	Regio's zonder terugkeer- en reïntegratiemogelijkheden	24
3.2	Huisvesting, accommodatie	24
3.2.1	Schadeloosstelling en/of vergoeding van het eigendom	24
3.2.2	Huisvestingsprogramma's in de terugkeergebieden	28
3.2.3	Mogelijkheden om een huis te bouwen	29
3.2.3.1	Voorwaarden tot het verwerven van landeigendom	29

3.2.3.2 Bij benadering relevante prijzen	30
3.2.3.3 Beschikbare kredieten, subsidies en andere hulpvormen	30
3.2.4 Mogelijkheden tot aankoop van een onroerend goed.....	31
3.2.4.1 Wettelijke voorwaarden	31
3.2.4.2 Eventuele hindernissen voor sommige groepen.....	32
3.2.4.3 Bij benadering relevante prijzen	32
3.2.4.4 Beschikbare kredieten en subsidies.....	32
3.2.5 Mogelijkheden tot het huren van een huis of een appartement.....	32
3.2.5.1 Eventuele hindernissen voor sommige groepen.....	33
3.2.5.2 Bij benadering relevante prijzen	33
3.2.5.3 Beschikbare subsidies	33
3.2.6 Andere accommodatiemogelijkheden op middellange termijn.....	33
3.2.7 Tijdelijk onderdak	33
3.3 Levensonderhoud - basis"noden"	33
3.3.1 Tewerkstelling	34
3.3.1.1 Werkloosheid	34
3.3.1.2 Arbeidsmarktprogramma's	35
3.3.1.3 Arbeidsomstandigheden	36
3.3.1.4 Toegang tot korte termijn / occasionele jobs	37
3.3.1.5 Tekort aan (grote vraag naar) specifieke beroepen	38
3.3.1.6 Praktische en contactinformatie	38
3.3.2 Contactinformatie met betrekking tot de erkenning van diploma's.....	38
3.3.3 Onderwijs- en opleidingsprogramma's.....	39
3.3.3.1 Door de Regering	39
3.3.3.2 Door privé-ondernemingen	39
3.3.3.3 Door internationale organisaties of NGO's	40
3.3.4 Een nieuwe zaak opstarten	41
3.3.4.1 Wettelijke voorwaarden	41
3.3.4.2 Kredieten en subsidies en de toegang ertoe	44
3.3.5 Sociale zekerheid.....	46
3.3.5.1 Werkloosheidsuitkeringen en de toegang ertoe.....	48
3.3.5.2 Ziekteuitkeringen en de toegang ertoe	50
3.3.5.3 Gezinstoelagen en de toegang ertoe	51
3.3.5.4 Andere toelagen in het sociale welzijnsstelsel	51
3.3.5.5 Speciale voordelen voor terugkeerders	51
3.3.6 Liefdadigheidsinstellingen met een algemene draagwijdte.....	51
3.3.7 Nuttige gegevens voor de berekening van de leefkosten	52
3.4 Gezondheid.....	52
3.4.1 Algemene gezondheidstoestand per regio.....	52
3.4.2 Drinkwater en volksgezondheid per regio; verwarmingsinstallaties	56
3.4.3 Gezondheidszorgstelsel	56
3.4.3.1 Gezondheidszorginfrastructuur per regio.....	58
3.4.3.2 Ontvankelijkheidscriteria en de toegang tot de diensten voor geestelijke gezondheidszorg.....	62
3.4.3.3 Kosten voor de gezondheidszorg	62
3.4.3.4 Discriminatie in de gezondheidszorg	63
3.4.3.5 Diensten voor privé-gezondheidswerkers	63
3.4.3.6 Ziekten die niet doeltreffend kunnen behandeld worden in het land	64
3.4.3.7 Bevoorrading van de standaardmedicijnen	64

1 HOOFDSTUK I Toegang tot het grondgebied (vanuit het land van asiel naar het terugkeergebied)

Het Department of Borders, Asylum and Refugees¹, dat zijn basis vindt in de reglementering van het UNMIK² 2005/53, 2005/16, 2006/26 en in de Administratieve Instructie 2005/8, is gevestigd in het Ministerie van Binnenlandse Zaken van Kosovo. Zijn mandaat bestaat in de voorziening van een efficiënt grensbeheer en van duurzame repatriëringsystemen.

Het Departement is verantwoordelijk voor de toelating van vluchtelingen en asielzoekers, ondersteunt hen bij het oplossen van mogelijke problemen tijdens hun aanpassingsproces en tijdens hun integratie in de Kosovaarse samenleving en implementeert het repatriëringbeleid volgens de overeenkomsten, wetten en normen die door de Europese Unie werden uitgevaardigd. Het Heropnamebeleid bepaalt de strategie en de procedures voor heropname in Kosovo van personen van Kosovaarse oorsprong die zonder wettelijk statuut in gastlanden verblijven.

In principe wordt niemand opnieuw toegelaten op het grondgebied Kosovo, tenzij er bewezen werd dat de persoon van Kosovaarse origine is. Bij de voorbereiding en de uitvoering van de heropname zullen de Kosovaarse Autoriteiten samenwerken met de gastlanden om zo een veilige en waardige terugkeer aan deze personen te waarborgen. Een dergelijke samenwerking zal de ondertekening van akkoorden inhouden met de gastlanden over de procedures en eventueel over de formele heropnames. De Kosovaarse autoriteiten zullen trachten een overeenkomst te bereiken met de gastlanden om een duurzame terugkeer te verzekeren aan alle bewoners van Kosovo door implementatie van de heropnameprocedures, zoals die in Deel IV van het Heropnamebeleid uitgewerkt zijn. Ze zullen ook toezicht houden op zulke heropnameprocedures in Kosovo en ervoor zorgen dat deze geleid worden in overeenstemming met relevante internationale mensenrechten.

Bovendien heeft de regering van Kosovo de “Strategie voor Reïntegratie van Gerepatrieerde Personen” aangenomen, dit om te slagen in het beheer van deze massale toeloop van personen die het repatriëringproces zullen ondergaan. Deze Strategie is gebaseerd op het gelijkheidsbeginsel en bevat alle domeinen van de reïntegratie: eerste begeleiding bij aankomst, wettelijke reïntegratie, toegang tot de gezondheidszorg, tewerkstelling, onderwijs, sociaal welzijn, humanitair minderheidsvervoer, kwetsbare groepen, sociale huisvesting en eigendom. Alle hoofdstukken besteden bijzondere aandacht aan de reïntegratie van minderheidsgroepen.

Nochtans vindt het OSCE³ dat het lokale Kosovaarse Beleid tekortkomt in het naleven van zijn verplichtingen tot ondersteuning van de personen die vanuit gastlanden naar Kosovo terugkeren. Slechts enkele stappen werden gezet om de Strategie op lokale schaal in de praktijk te brengen. De nodige fondsen worden ook niet aangewend om de specifieke reïntegratiebegeleiding van gerepatrieerde personen uit te breiden. Er is een algemeen gebrek aan bewustzijn bij de relevante lokale autoriteiten over hun rol en verantwoordelijkheid. Bijgevolg blijven gerepatrieerde personen bij hun aankomst in Kosovo dikwijls zonder enige begeleiding of informatie over de toegang tot diensten of

¹ Department of Borders, Asylum and Refugees: Departement van de Grensstreken, Asiel en Vluchtelingen.

² UNMIK, United Nation Mission in Kosovo : Opdracht van de Verenigde Naties in Kosovo.

³ OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe : Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

andere reïntegratiemogelijkheden. Dit gebrek aan begeleiding in de domeinen als huisvesting, onderwijs en economische kansen leidt dikwijls tot ernstige reïntegratieproblemen van individuen en gezinnen, in het bijzonder als deze laatste behoren tot minderheidsgroepen.

1.1 Documentatie

1.1.1 Noodzakelijke reisdocumenten voor terugkeerders

Om naar Kosovo te reizen, moet een terugkeerder in het bezit zijn van ofwel een geldig Kosovaars paspoort of reisdocument, dat uitgeschreven werd door de Kosovaarse autoriteiten, ofwel van een geldig UNMIK reisdocument of andere documenten, zoals een “laissez-passer”, dat uitgeschreven werd door de autoriteiten van het asieland. Dit laatste attest lijkt op een paspoort en geeft de terugkeerder de toestemming om naar zijn land van oorsprong terug te keren. Ook terugkeerreispassen, die uitgeschreven werden door diplomatieke vertegenwoordigers van Kosovo in het respectievelijke land, worden aanvaard.

In bepaalde situaties, als de persoon geen document bezit, dat lijkt op een regulier paspoort of “laissez-passer”, zal de grenspolitie minstens een ID foto vragen, dat zijn/haar identiteit aantoont. Het kunnen ook fotocopies zijn van een geldig reisdocument, van vervallen reisdocumenten, van enige vorm van identiteitsdocument, van rijbewijs of van militieboekje. Als een terugkeerder geen enkele van de hierboven beschreven documenten bezit, zal de grenspolitie, vooraleer hem/haar toe te laten het Kosovaars grondgebied te betreden, contact opnemen met zijn/haar familie en deze verzoeken naar de grenspost te komen met bewijsmateriaal over de identiteit van de terugkeerder.

Reisdocumenten zullen pas uitgeschreven worden nadat de werkelijke identificatie werd bevestigd in overeenstemming met de heropnameprocedures. Deze reisdocumenten zullen uitgeschreven worden door de gastlanden tot het moment waarop Kosovo zijn consulaire diensten heeft opgericht. Hoe dan ook heeft het Ministry of Foreign Affairs⁴ van Kosovo, omwille van de vele vragen van Kosovaarse burgers naar reisdocumenten, toegestaan dat zijn diplomatieke vertegenwoordigers terugkeerreispassen uitschrijven totdat Kosovo start met zijn volle pakket consulaire diensten. Reispassen worden, in overeenstemming met criteria van het Administratieve Bevel van de MI, Nr. 14/2008, uitgeschreven door de Ambassades van de Republiek Kosovo. Vandaag heeft Kosovo ambassades in de volgende Europese landen gevestigd: België, Verenigd Koninkrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Italië, Frankrijk, Nederland, Zweden, Slovenië, Kroatië, Hongarije en Bulgarije.

1.1.2 Noodzakelijke documenten in het terugkeerland

Wanneer een Kosovaarse burger naar Kosovo is teruggekeerd en voordien nooit ingeschreven werd in het register van de burgerlijke stand (basisregister), dient hij zich te wenden tot het respectievelijke Municipal Centre for Civil Registration (MCCR)⁵ om er zich te laten registreren. Dit zal het hem/haar mogelijk maken om andere noodzakelijke documenten te verkrijgen, zoals identiteitskaart (ID), geboorteakte, huwelijksakte, eigendomsdocumenten, reis-, burgerrechtendocumenten, enz.

⁴ Ministry of Foreign Affairs: Ministerie van Buitenlandse Zaken.

⁵ MCCR, Municipal Centre for Civil Registration : Gemeentecentrum voor Burgerregistratie.

1.1.3 Hoe noodzakelijke documenten bekomen

1.1.3.1 Burgerregistratie

Zoals hierboven aangehaald, bestaat de eerste stap voor terugkeerders, die documenten willen en die voorheen nooit werden geregistreerd, erin om zich te wenden tot de burgerlijke stand van hun gemeente (MCCR). Om geregistreerd te worden, zou de persoon aan de volgende vereisten en criteria moeten voldoen:

Registratievereisten:

- Een persoon leeft in of keert terug naar Kosovo;
- Terugkeerders moeten hun intentie om zich weer in Kosovo te vestigen en eveneens hun identiteit bewijzen;
- Personen moeten hun permanent verblijf in Kosovo bewijzen en persoonlijk aanwezig zijn in het kantoor van de burgerlijke stand.

Registratiecriteria:

- De persoon is geboren in Kosovo,
- Dat één van zijn/haar ouders geboren is in Kosovo,
- Dat hij/zij voor minstens 5 jaar zonder onderbreking in Kosovo heeft verbleven,
- Dat hij/zij minder dan 5 jaar in Kosovo heeft verbleven, maar dat dit enkel te wijten is aan een gedwongen vertrek uit Kosovo,
- Dat hij/zij jonger is dan 18 jaar of afhankelijk is van een persoon die geregistreerd werd onder de criteria van A tot D,
- Dat hij/zij jonger is dan 23 jaar of anders afhankelijk is van een persoon, die geregistreerd werd onder de criteria van A tot D, of dat hij een geregelde student is aan een erkende onderwijsinstelling.

Daarbovenop moeten niet-geregistreerde terugkeerders de volgende documenten voorleggen:

- Geboorteakte - Om zijn geboorteakte te ontvangen, moet een terugkeerder zich wenden tot de desbetreffende gemeente, waar hij een aanvraagformulier invult en een administratieve taks van 1 EUR betaalt.
- Verblijfsvergunning - Dit document wordt uitgeschreven op naam van het gezinshoofd - een terugkeerder moet een verblijfsaanvraagformulier invullen, een kopie van ID en een kopie van betaling van elektriciteit, telefoon of andere nutsvoorzieningen voorleggen, die het verblijf van de verzoeker bewijzen. Hij moet een administratieve taks van 2.5 EUR betalen.
- Een reisdocument uitgeschreven door het gastland.

Voor de registratie van kinderen geboren in het gastland, zijn de hieronder beschreven documenten nodig:

- Geboorteakte - originele kopie uitgeschreven door de inschrijvingsdienst in het gastland.
- Huwelijksakte van de ouders.
- Fotocopie van de UNMIK of Kosovaarse ID van de ouders.

1.1.3.2. Identiteitskaart (ID)

Nogmaals, een terugkeerder moet zich wenden tot de burgerlijke stand van de desbetreffende gemeente en zijn ID vragen door het voorleggen van de volgende documenten:

- 2 fotocopies van de geboorteakte (voor een gehuwde vrouw is eveneens de huwelijksakte nodig);
- 2 fotocopies van de verblijfsvergunning;
- 2 fotocopies van de oude ID kaart; en
- 2 fotocopies van zijn burgerschapscertificaat (dit document wordt tot op vandaag niet uitgeschreven door Kosovaarse autoriteiten, en vandaar niet vereist voor het ogenblik).

In de MCCR zullen een foto en vingerafdrukken worden gemaakt. De terugkeerder zal gevraagd worden om elke mogelijke vervallen ID kaart te tonen. Bij voorlegging van de hierboven beschreven documenten zal de verzoeker een ontvangsbewijs krijgen. De Kosovaarse ID kaart wordt zonder enige betaling en binnen een periode van 1 à 2 weken uitgeschreven.

Om lange wachttijden en files voor de administratieve diensten te vermijden, hebben vele gemeenten onlangs bijkomende gemeentediensten voor uitschrijving van ID kaarten en paspoorten geopend.

Bovendien werd een spoedprocedure op punt gesteld, zodat een ID kaart in 2-3 dagen klaar is en waarvoor de verzoeker 50 EURO moet betalen.

In elk geval verblijven vele Roma's in Kosovo zonder burgerregistratie en/of persoonsidentiteit. Het probleem voor Roma's ligt in de verplichting vanwege de autoriteiten om documenten te leveren. Het leveren van de gevraagde documenten betekent voor vele aanvragers een moeilijkheid. Ofwel hebben vele Kosovaarse Roma's nooit papieren gehad ofwel bezitten ze die niet meer omdat ze verloren of vernield zijn. Daarbovenop zijn vele van de officiële documenten niet beschikbaar in Kosovo omwille van de verhuizing van de civiele registratieboeken naar Servië, of omwille van schade of vernieling van de registratieboeken tengevolge van het conflict van 1999.

1.1.3.3. Regulier Paspoort

Op 21 juli 2008 is het Ministry of Internal Affairs⁶ van de Republiek Kosovo gestart met het uitschrijven van Kosovaarse paspoorten/reisdocumenten. In deze context worden geen UNMIK reisdocumenten meer uitgeschreven, al blijven ze geldig tot hun vervaldatum. Hieronder vindt u informatie over de aanvraagprocedure en over de noodzakelijke documenten.

Voor personen jonger dan 16 jaar (kinderen) - Formulier R-14 en P:

Het kind moet in de MCCR of de gemeentediensten begeleid worden door beide ouders. De volgende documenten zouden moeten voorgelegd worden:

- 2 fotocopies van de geboorteakte;
- 2 fotocopies van het burgerschapscertificaat (dit document wordt nog niet uitgeschreven door de Kosovaarse autoriteiten, vandaar heden nog niet vereist);
- Identiteitsbewijzen van de ouders (ID kaart, paspoort of rijbewijs);
- Bij overlijden van één van de ouders, is de begeleiding van één ouder voldoende;
- Gerechtelijke beslissing over het hoederecht van het kind bij scheiding van de ouders;
- Kind onder voogdij van andere persoon dan zijn ouder moet begeleid worden door

⁶ Ministry of Internal Affairs : Ministerie van Binnenlandse Zaken.

- de voogd;
- Originele en afgestempelde toestemming van de notaris of andere desbetreffende Kosovaarse autoriteiten, als één van de ouders niet aanwezig kan zijn;
- 2 fotocopies van de verblijfsvergunning;
- Bewijs van betaling van de administratieve taks - 20 EUR voor kinderen boven 3 jaar; 15 EUR voor kinderen beneden 3 jaar;
- De MCCR ambtenaar zal een ontvangstbewijs uitschrijven en instructies geven over de termijn waarin het paspoort klaar zal zijn.

Voor personen ouder dan 16 jaar - Formulier P:

De verzoeker zal aan de MCCR dienst of gemeentedienst de volgende documenten voorleggen:

- ID kaart;
- 2 fotocopies van de geboorteakte;
- 2 fotocopies van de verblijfsvergunning;
- een certificaat dat bevestigt dat hij/zij niet onderworpen is aan een gerechtelijk onderzoek, uitgereikt door de bevoegde rechtbank
- bewijs van betaling van een administratieve taks - een persoon ouder dan 18 jaar moet 25 EUR betalen, een persoon jonger dan 18 jaar moet 20 EUR betalen;
- de MCCR ambtenaar zal een ontvangstbewijs uitschrijven en instructies geven over de termijn waarin het paspoort klaar zal zijn.

Het ganse proces, vanaf het ogenblik van de aanvraag tot het uitschrijven van het paspoort, zou niet langer mogen duren dan maximum 7 tot 10 dagen. Wegens een tekort aan personeel en omwille van technische- en infrastructuurmoeilijkheden kan het ganse proces in de praktijk 3 tot 4 weken duren. Bovendien bestaat er een spoedprocedure waar paspoorten in 2-3 dagen worden uitgereikt en voor dewelke de aanvrager 100 EUR moet betalen.

De geldige tijdsduur zal zijn: 10 jaar voor burgers boven 18 jaar, 5 jaar voor burgers tussen 3 en 18 jaar, en 3 jaar voor burgers jonger dan 3 jaar.

1.1.4 Prijs voor de noodzakelijke documenten

Gelieve de hierboven aangehaalde delen te lezen.

1.2 Reizen naar het land van oorsprong

Het Kosovaarse grondgebied kan bereikt worden over land en over lucht. Er zijn 3 officiële grensovergangen tussen de Republiek Kosovo en de Republiek Albanië; 2 grensovergangen voor het autoverkeer en 3 tijdelijke grensovergangen voor voetgangers met de Republiek Macedonië; 1 grensovergang met Montenegro; en 5 grensovergangen met de Republiek Servië. Kosovo heeft slechts één internationale luchthaven, gevestigd in Prishtinë/Pristina. Daarbij kan Kosovo ook bereikt worden met de trein over 2 grensovergangen (1 vanuit Servië en 1 vanuit Macedonië).

1.2.1 Per vliegtuig

Kosovo heeft één internationale luchthaven - Prishtinë/Pristina International Airport (PIA)⁷ - dat gelokaliseerd is op 18 km ten zuidwesten van zijn hoofdstad Prishtinë/Pristina en op 3 km ten zuiden van het dorp Sllatinë/Slatina. De meest afgelegen steden bevinden zich op niet meer dan 80 km van de luchthaven. De gemiddelde duur van een trip van de luchthaven naar de stad Prishtinë/Pristina bedraagt 30 minuten. De luchthaventaxi's zijn beschikbaar van 05.00 u 's morgens tot 22.30 u en zelfs later. De kostprijs bedraagt

⁷ PIA, Prishtinë/Pristina International Airport : Internationale Luchthaven van Pristina.

ongeveer 25 EUR. In de Kosovaarse steden zijn de taxi's 24 u beschikbaar en hangt de kostprijs af van een metersysteem. Elke twee uur en vanaf 05.00 u tot 23.00 u zijn er luchthavenbussen. De bussen vertrekken uit de hoofdstad (aan het luchthavengebouw) en van het Grand Hotel

(centrum van Prishtinë/Pristina) en vice-versa. PIA is open 24 u op 24.

Er zijn directe vluchten naar Prishtinë/Pristina vanuit vele Westeuropese steden, o.a. Wenen, Londen, Stuttgart, Zurich, Ljubljana, Boedapest, Berlijn, en Kopenhagen. Er zijn ook directe vluchten uit Tirana en Istanboel. Daarbovenop worden er directe chartervluchten georganiseerd vanuit andere steden in West-Europa o.a. Dusseldorf, Munchen, Frankfurt en Genève. Er zijn goede verbindingsvluchten tussen alle Westeuropese landen en Kosovo via Wenen, Ljubljana, Zurich en Boedapest.

De vliegtijd tussen de meeste Westeuropese steden en Prishtinë/Pristina bedraagt tussen 2 u en 3.5 u en een enkel ticket vanuit Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk kost 200 à 250 EUR. Daarentegen kost een enkel ticket vanuit Zwitserland, Denemarken en Zweden tussen 325 en 470 EUR.

Passagiers uit economy class hebben recht op 20 kg bagage zonder betaling en passagiers uit business class op 30 kg. Toch mag het maximale gewicht van de bagage 32 kg niet overschrijden. Voor de bagage, die dit beperkt gewicht overschrijdt, vragen de individuele luchtvaartmaatschappijen bijkomende kosten. Vervoer van verboden voorwerpen in de handbagage is verboden. Pictogrammen van gevaarlijke voorwerpen worden vertoond aan elke check-in balie. Het maximum gewicht voor handbagage is 8 kg.

Contactinformatie over de Prishtinë/Priština Internationale Luchthaven:

Luchthaven Informatiebalie Vertrek: + 381 38 5958 159,

Luchthaven Informatiebalie Aankomst: + 381 38 5958 169,

Luchthaven Informatie: + 381 38 5958 147

Voor meer inlichtingen gelieve de PIA website te raadplegen op: www.airportpristina.com

Hier volgt een lijst van de belangrijkste reisagentschappen in Kosovo:

1 Kosova Airlines

Reservatie en informatie in de stad: +381 38 24 91 85/84

Verloren en gevonden bagage: 00381 38 5958 174/175

Adres: Vellusha e poshtme 17

Stad: Prishtinë/Pristina

ZIP code: 10000

URL: <http://www.kosovaairlines.com>

Vluchtbestemmingen: **PRISHTINË/PRISTINA; DUSSELDORF; STUTTGART; KEULEN; FRANKFURT; ZURICH; GENUA**

2 Austrian Airlines

Reservatie en informatie: +381 38 24 24 24 /548 435

Email: info@mcm.travel

Verloren en gevonden bagage: +381 38 5958 175/179

Adres: St .Lidhja e Pejës E-12

Stad: Prishtinë/Pristina

ZIP code: SI-4210

URL: <http://www.mcm.travel>

Vluchtbestemmingen: **WENEN**

3 British Airways

Reservatie en informatie: +381 38 54 86 61

Verloren en gevonden bagage: +381 38 5958 174/175
Adres: PIA Vertrekhal
Stad: Prishtinë/Pristina
ZIP code: 10.000
URL: <http://www.britishairways.com>
Vluchtbestemmingen: **LONDEN**

4 Malev

Reservatie en informatie +381 38 535 535 / 502 481
Email: info@itclub.cc
Verloren en gevonden bagage: +381 38 5958 175/179
Adres: Bill Clintonlaan, E-12
Stad: Prishtinë/Pristina
ZIP code: 10000
URL: <http://www.itclub.cc>
vluchtbestemmingen: **BOEDAPEST**

5 Adria

Reservatie en informatie: 00381 38 246 764
Verloren en gevonden bagage: 00381 38 5958 174/175
Adres: Qamil Hoxha 12
Stad: Prishtinë/Pristina
ZIP code: 10000
URL: <http://www.adria-airways.com>
Vluchtbestemmingen: **LJUBLJANA**

6 Swiss International airlines

Reservatie en informatie: +381 38 24 34 46
Verloren en gevonden bagage: +381 38 5958 174/175
Adres: Grand Hotel
City: Prishtinë/Pristina
ZIP code: 10000
URL: <http://www.swiss.com>
Vluchtbestemmingen: **ZURICH, GENUA**

1.2.2 Over land

De volgende grensovergangen zijn de belangrijkste en houden autowegen en twee occasionele spoorlijnen in.

- De Vermica grensovergang - Zuidwest-Kosovo en grenzend aan Albanië. Bevindt zich op exact 18 kilometer van de stad Prizren en is enkel bereikbaar via de weg. De grensovergang is 24 u open voor reizigers en voor het goederenverkeer, daarentegen kunnen de aangiften van goederen enkel gebeuren tussen 08.00 u en 20.00 u. De Vermica grenspost beheert twee andere kleinere grensovergangen - Qafa e Prushit en Qafa e Morines - die zich op 10 kilometer ten westen van de stad Gjakova bevinden, dat grenst aan Albanië. De grensovergangen zijn 24 u geopend voor reizigers en van 08.00 u tot 20.00 u voor goederenverkeer.
- De Merdare grensovergang - Noordoost-Kosovo en grenzend aan Servië. Bevindt zich op de 37ste kilometer van de verkeersweg tussen Prishtinë/Pristina en Nis (Servië). Is 24 u geopend voor reizigers en voor aangiften van goederen.
- De Muqibaba en Mutivoda grensovergangen - Oost-Kosovo en grenzend aan Servië. Bevindt zich op 20 kilometer van de stad Gjilan en is open van 08.00 u tot 20.00 u, enkel voor passagiers en niet voor goederenverkeer.

- De Hani i Elezit grensovergang - Zuidoostelijk Kosovo en grenzend aan Macedonië. De afstand tussen deze grensovergang en Prishtinë/Pristina is 70 kilometer. Is open 24 u en is de drukste grensovergang voor zowel passagiers als goederen die Kosovo binnenkomen en verlaten.
- De Gllloboçica grensovergang - Zuidoostelijk-Kosovo en grenzend aan Macedonië. Deze bevindt zich op 68 kilometer van Prishtinë/Pristina. Deze grensovergang is open 24 u, enkel voor passagiers en niet voor in- of uitvoer van goederen.
- De Kulla grensovergang - West-Kosovo en grenzend aan Montenegro. Is open 24 u. Bevindt zich op grote hoogte (1250 meter) dichtbij de stad Peja/Pec. Bijgevolg is de weg, tijdens het winterseizoen, dikwijls afgesloten omwille van de weersomstandigheden.
- De Zubin Potok en Leposaviq grensovergangen - Noordwest- en Noord-Kosovo en grenzend aan Servië. Omwille van politieke en veiligheidsredenen, staan deze twee grensovergangen regelmatig onder administratie van de EULEX (politie) en van de douaneambtenaren van de EULEX⁸.

1.2.3 Over zee

Niet relevant.

1.3 Procedure bij toegang

1.3.1 Per vliegtuig

Terugkeerders die plannen om Kosovo binnen te komen per vliegtuig, zullen landen in de PIA. Zij zullen de gewoonlijke toegangsprocedure doorlopen, die bestaat uit een paspoortcontrole door de grenspolitie, gevolgd door een goederen-/bagagecontrole door de douaneambtenaren. De ganse procedure duurt 5 à 10 minuten en hangt af van de toeloop van passagiers. Passagiers die naar Kosovo reizen, zouden in het bezit moeten zijn van een geldig paspoort of ander dringend reisdocument (laissez-passer) uitgeschreven door de autoriteiten van het gastland.

Voor informatie over personen die niet over de geldige reisdocumenten beschikken, gelieve deel 1.1.1. te lezen.

1.3.2 Over land

De toegangsprocedure over land loopt gelijk met deze over lucht. Terugkeerders, die plannen om Kosovo binnen te komen over Servië, worden aangeraden om een geldig Servisch paspoort te bezitten, omdat de Servische douaneambtenaren en de grenspolitie geen toegang in Servië toestaan met een UNMIK of Kosovaars paspoort.

1.3.3 Over zee

Niet relevant.

1.4 Gevolgen van vroegere handelingen en statuten op de toegang

In het algemeen zal een terugkeerder naar Kosovo, als hij/zij voor hij Kosovo verliet, betrokken was bij criminele daden en hij/zij onderworpen is aan strafrechtelijke procedures, behandeld worden volgens de Kosovaarse wetgeving.

Toch heeft het UNHCR⁹ onlangs een document gepubliceerd "UNHCR's Eligibility Guidelines

⁸ EULEX, European Union Rule of Law Mission : ??

⁹ UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees: Hoge Commissaris voor Vluchtelingen bij de Verenigde Naties.

for Assessing the International Protection Needs of Individuals from Kosovo”¹⁰, dat een lijst bevat van groepen die in Kosovo blootgesteld zijn aan een bijzonder risico tot vervolging of ernstige schade, inbegrepen herhaalde daden van discriminatie.

Belangrijkste Risicogroepen

- Serviërs en Albanezen in minderheidssituaties, en Roma's.
- Personen in etnisch gemengde huwelijken en personen van gemengde etniciteit.
- Personen die beschouwd worden nauwe banden te hebben gehad met de Servische autoriteiten na 1990.
- Slachtoffers van mensenhandel.
- Slachtoffers van huiselijk geweld.
- Personen wiens klachten gebaseerd zijn op hun seksuele geaardheid.

1.4.1 Gevolgen van een vroeger vluchtelingen- of subsidair beschermingsstatuut

Er zijn geen aanwijzingen dat een vroeger vluchtelingen- of subsidair beschermingsstatuut wettelijke of andere gevolgen zou inhouden voor terugkeerders.

1.4.2 Gevolgen van een vroegere niet geslaagde asielaanvraag

Er is geen informatie over mogelijke problemen veroorzaakt door een voorafgaande niet geslaagde asielaanvraag.

1.4.3 Gevolgen van een vroegere illegaal vertrek uit het land van oorsprong

Volgens de grenspolitie zijn terugkeerders, die de Republiek Kosovo illegaal hebben verlaten en nu terugkeren overeenkomstig de normale toegangsprocedures, niet blootgesteld aan enige vorm van wettelijke vervolging.

1.4.4 Gevolgen van misdaden die in een ander land zijn begaan

Bij betrokkenheid in een misdaad buiten Kosovo, is het land waar de misdaad werd begaan, de vervolgende autoriteit. Als de persoon onderhevig is geweest aan een gevangenisstraf of aan een andere uitspraak, worden in Kosovo geen wettelijke gevolgen opgelegd tegen deze persoon.

1.5 Regelgeving betreffende goederen

1.5.1 Goederen

Er is een vrijstelling van douane op de goederen, zoals opgenomen in de lijst hieronder. Deze vrijstelling wordt berekend op basis van de douanewaarde van de goederen en van de hoeveelheid per reiziger en per dag. De volgende goederen die niet bestemd zijn voor handelsdoeleinden, geschenken en aandenken inbegrepen die zich in de persoonlijke reizigersbagage bevinden en die de waarde van 175 EUR niet overschrijden, zijn toegestaan.

De volgende producten zijn toegestaan:

- 1 Tabakproducten:
 - 200 sigaretten; of

¹⁰ UNHCR 's Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Individuals from Kosovo : de Uitvoerbare Richtlijnen van het UNHCR voor de Evaluatie van de Internationale Noden ter Bescherming van Individuen uit Kosovo.

- 100 sigarillos; of
 - 50 sigaren; of
 - 250 gram tabak; of
 - Een proportioneel assortiment van deze producten.
2. Alcoholische dranken:
- 1 liter sterke dranken of sterke likeuren van meer dan 22% volume; of
 - liter wijn, schuimwijn of andere likeuren; en
 - liter tafelwijn.
- 3 Parfum en toiletwater:
- 50 gram parfum en
 - 250 ml toilet water

1.5.2 Geld

Iedere persoon, die Kosovo binnenkomt of verlaat met geld van een waarde van meer dan 10.000 EUR, zal het bedrag en de geldbron moeten aangeven in een specifieke geschreven verklaring en, als de ambtenaar erom verzoekt, het geld tonen

Iedere persoon, die per post of per commerciële zending van buiten Kosovo geld opstuurt of die in Kosovo geld ontvangt van buiten de grenzen en waarvan het bedrag 10.000 EUR overschrijdt, zal het bedrag en de bron van het geld aangeven in een hiertoe bestemd specifiek formulier.

1.5.3 Verblijfsverandering

De persoonlijke bezittingen van een natuurlijke persoon, die buiten Kosovo heeft verbleven en nu zijn intrek neemt in Kosovo, zullen vrijgesteld worden van invoertaksen.

Vrijstelling in dit geval zal beperkt zijn tot de persoonlijke bezittingen, die:

- In zijn bezit waren en, als het niet om consumptiegoederen gaat, door hem gebruikt werden op zijn vorige verblijfplaats gedurende tenminste zes maanden voor hij ophield zijn verblijfplaats te hebben buiten Kosovo, uitgezonderd wanneer de Algemene Directeur in specifieke gevallen anders toelaat; en
- Bedoeld zijn voor hetzelfde gebruik in zijn nieuwe verblijfplaats.

De vrijstelling wordt enkel toegestaan aan een natuurlijke persoon:

- Wiens verblijf voor een ononderbroken periode van minstens 12 maanden buiten Kosovo was; of
- Als de Algemene Directeur zich tevreden stelt met de verklaring dat het de bedoeling was van de persoon om zich buiten Kosovo te vestigen voor een ononderbroken periode van tenminste 12 maanden, maar dat deze intentie niet vervuld werd.

Vrijstelling wordt niet toegestaan voor:

- Alcoholische producten;
- Tabak en tabaksproducten;
- Handelsinkomsten door transport; en
- Producten die bestemd zijn voor een handels- of beroepsuitoefening en geen draagbare instrumenten zijn voor de toepasselijke of vrije kunsten.

1.6 Toegang tot het terugkeergebied

1.6.1 Beperkingen op de binnenlandse reizen

Algemeen gezien zijn er geen beperkingen op de binnenlandse reizen. Hoe dan ook wordt de bewegingsvrijheid van personen in Kosovo belemmerd door de politieke situatie en door werkelijke of/en als dusdanig ervaren veiligheidsbedreigingen, in het bijzonder tussen het noorden en het overige deel van Kosovo. Het kan gevaarlijk zijn voor een Kosovaarse Albanees om te voet of per wagen met Kosovaarse geregistreerde nummerplaten naar Noord-Kosovo te reizen. Bovendien, en dit ondanks een belangrijke vooruitgang, worden bepaalde minderheidsgroepen in Kosovo, vooral Serviërs en Roma's, blootgesteld aan moeilijkheden in hun bewegingsvrijheid, zij deze werkelijkheid zijn of als dusdanig worden ervaren.

1.6.1.1 Administratieve beperkingen

Er zijn geen administratieve beperkingen om in Kosovo te reizen.

1.6.1.2 Praktische hindernissen

In het algemeen zijn er geen praktische hindernissen. Tijdens het winterseizoen echter en vooral op het platteland kunnen wegen versperd zijn. Bovendien worden momenteel vele wegen hersteld, wat leidt tot vertragingen en verkeersopstoppingen.

1.6.2 Onmogelijk of gevaarlijk te benaderen gebieden

Na het einde van de oorlog in Kosovo in juni 1999, hebben de KFOR¹¹ en het Kosovo Protection Corps (KPC)¹² enorme inspanningen geleverd om mijnen en andere onontpofte explosieven te verwijderen. Er zijn nog steeds gevaarlijke gebieden omwille van resterende onontpofte mijnen en explosieven. Volgens de KPC zijn vele mijnvelden nog steeds niet geïdentificeerd, omdat het Servische leger weigert om correcte en volledige informatie te geven over de locaties van deze mijnvelden. Deze onveilige gebieden houden zowel dorpen in bij de grens met Albanië als de grensstrook in het westen en zuiden van Kosovo.

1.6.3 Financiële middelen voor binnenlandse reizen

De grote meerderheid van de Kosovaarse bevolking gebruikt privé-wagens voor hun binnenlandse reizen. Hoe dan ook functioneert het openbare busvervoer optimaal zowel op het vlak van het interstedelijk als het stedelijk vervoer. Voor het interstedelijk busvervoer kost een enkel ticket naar de meest afgelegen steden 1 EUR tot maximum 5 EUR. De busverbindingen tussen de stad Prishtinë/Pristina en de meeste andere steden van Kosovo zijn eerder goed. Een enkel ticket voor het stedelijk openbaar busvervoer kost 0.30 tot 0.50 EUR.

Contactnummer van het Busstation in Prishtinë/Pristina: ++38138550011

Vervoer van treinreizigers en prijzen voor een enkel ticket vindt u hieronder voorgesteld:

Prijs (Euro)	Prishtinë Pristina	F.Kosovë/ Kosovo P.	Bardh Bard	Drenas/ Glogovac	Klinë/ Klina
Pejë/Pec	3.00	2.80	2.50	2.20	0.80

¹¹ KFOR, Kosovo Forces - North Atlantic Treaty Organization : Strijdkrachten van de NATO in Kosovo.

¹² KPC, Kosovo Protection Corps : Beschermingseenheid in Kosovo.

Klinë/Klina	2.20	1.80	1.80	1.20	
Drenas/Glogovac	1.00	0.80	0.50		
Bardh/Bard	0.50	0.30			
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	0.30				

Prijs (Euro)	Prishtinë Pristina	F. Kosovë Kosovo P.	Lypjan Ljipljane	Ferizaj Urosevac	Kaçanik Kacanik	Hani i Elezit G.Jankovic
Shkup/Skopje	4.00	3.70	3.30	2.70	2.00	1.50
Hani i Elezit/ G. Jankovic	2.50	2.20	1.80	1.20	0.50	
Kaçanik Kacanik	2.20	1.80	1.50	0.50		
Ferizaj Urosevac	1.50	1.20	0.80			
Lypjan Ljipljane	0.50	0.50				
Fushë Kosovë Kosovo P.	0.30					

U kunt nadere inlichtingen over de Kosovaarse Spoorwegen vinden op het desbetreffende webadres: www.kosovorailway.com, of per telefoon ++38138536619 of ++38138536355.

Verder bestaat sinds 1999 een humanitair busvervoer, dat een specifieke dienstverlening is van de Kosovaarse regering aan de Kosovaars-Servische gemeenschap. Deze dienst is van het UNMIK overgeheveld naar de lokale instellingen, inclusief zijn fondsen, zijn beheer en zijn veiligheid. Deze dienst heeft ook na 17 februari 2008 aangetoond succesvol te zijn door het aantal gebruikers, de kwaliteit van zijn dienstverlening, zijn tevredenheidschalen en zijn toegang tot de basisrechten. Het heeft ook aangetoond een succes te zijn in het management van de Kosovaarse autoriteiten. Het vierde OSCE rapport over het Humanitair Busvervoer geeft de bevindingen weer van een operationeel onderzoek rond de betrokkenheid, de noden en ervaringen van de minderheidsgroepen die deze dienst gebruiken. Hoe dan ook is de vervoerinfrastructuur (wegen en spoorwegen) in Kosovo beperkt in zijn bereikbaarheid en zijn toestand. De verbinding met regionale netwerken is niet goed en de uitgaven voor onderhoud zijn ontoereikend, zelfs al is gestart met een opwaardering van de wegeninfrastructuur in het gebied Prishtinë /Pristina en van de regionale verbindingen met Shkup/Skopje en Pejë/Pec. De wegensiteit is slechts 3.3 km per 1,000 inwoners en de treinverbindingen met Servië zijn sinds de onafhankelijkheidsverklaring moeilijk.

2 HOOFDSTUK II: Fysieke veiligheid (in terugkeergebied)

De KFOR, de internationale militaire aanwezigheid van de NATO in Kosovo, blijft verantwoordelijk voor de algemene veiligheid. Rekening houdende met de evolutie van de situatie in Kosovo, is de KFOR gestart met een stapsgewijze terugtrekking van zijn aanwezigheid. De algemene veiligheidssituatie in Kosovo is relatief kalm maar blijft onvoorspelbaar en dikwijls broos. De Kosovaarse autoriteiten oefenen geen volledige controle uit op het Kosovaars grondgebied en vooral niet in het noorden. Er blijven parallelle structuren operationeel en onlangs werden ook parallelle gemeentelijke verkiezingen gehouden.

Niettegenstaande een opvallende vooruitgang in de mogelijkheden van de lokale politiemacht en van het veiligheidsapparaat, is dit niet noodzakelijk terug te vinden in het vertrouwen van de etnische minderheden. Zij ondervinden geen mogelijkheden en/of bereidwilligheid om hen bescherming te bieden via dit wetsysteem.

Het aantal veiligheidsincidenten is afgenomen en er zijn inspanningen vastgesteld op het vlak van de bewegingsvrijheid.

In elk geval meldt de Europese Commissie beperkte vooruitgang op het vlak van de bewegingsvrijheid van personen. Een gelijkstelling met Europese normen bevindt zich nog steeds in een pril stadium. De bewegingsvrijheid van personen in Kosovo is niet volledig verzekerd.

Bovendien blijft de bewegingsvrijheid, overeenkomstig de UNHCR, een probleem voor zowel de Kosovaars-Servische en Kosovaarse Romagemeenschappen als voor de Kosovaarse Albanezen uit het noorden. Ondanks inspanningen van de KPS en de NATO's Kosovo Force (KFOR) om de veiligheidsmaatregelen op te drijven in de gebieden of enclaves die bewoond zijn door minderheidsgroepen, zouden leden van deze groepen met tegenzin verhuizen uit deze enclaves omdat ze bang zijn voor hun veiligheid. Ook Kosovaarse Albanezen, die in zones wonen met een Kosovaars-Servische meerderheid in het Noorden, zijn eveneens doelwitten geweest. Een meerderheid van de Kosovaarse Albanezen uit het Noorden wil niet zonder politiebescherming uit hun streek verhuizen.

Daarenboven vergroten de hoge werkloosheid, het gebrek aan economische ontwikkeling en de algemene armoede en corruptie het wantrouwen in Kosovo's sleutelinstellingen en kan dit de veiligheidssituatie in Kosovo aantasten.

In februari 2008 heeft de General Affairs and External Relations Council¹³ ingestemd met een Joint Action 4, gekend in Kosovo als "EULEX". Het hoofddoel van de European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX) bestaat uit de begeleiding en ondersteuning van de Kosovaarse autoriteiten in het kader van de regelgeving; vooral op het vlak van de regelgeving van de politie, gerecht en douane. Dit is een technische missie die zal instaan voor monitoring, mentoring en advisering. EULEX behoudt echter een beperkt aantal uitvoerende machten. In december 2008 werd de EULEX opgericht op het ganse Kosovaarse grondgebied. Deze neemt de verantwoordelijkheid op van de politionele, douane- en gerechtelijke zones. Deze missie is sedert april 2009 volledig operationeel.

Bovendien zijn de gemeenteverkiezingen van 15 november 2009 zonder grote incidenten verlopen. Er ontstonden drie nieuwe gemeenten (Graçanicë/Gracanica, Kllokot/Vrbovc, Ranillug/Raniluk), waar de Servische bevolking in de meerderheid kwam.

¹³ General Affairs and External Relations Council : Raad Algemene Zaken en Buitenlandse Relaties.

2.1 Huidige gewapende conflicten

Er zijn geen gewapende conflicten in Kosovo. Desalniettemin is de veiligheidssituatie, omwille van de interetnische spanningen en tengevolge van de onafhankelijkheidsverklaring, verzwakt. In februari werden twee grensovergangen in Noord-Kosovo vernield en de bestorming van het justitiepaleis in Mitrovicë/Mitrovica in maart 2008 heeft geleid tot de dood van een UNMIK politiemann en tot ernstige verwondingen van andere personen.

2.2 Gebieden met een veiligheidsrisico

Nogmaals, omwille van etnische spanningen, zijn drie gemeenten ten noorden van de Ibar/Ibër River (Zubin Potok, Zvečan/Zvecan, en Leposaviq/Leposavic) en het noordelijk gedeelte van de stad Mitrovicë/ Mitrovica , gebieden met een permanent groot veiligheidsrisico.

2.3 Misdad

Alhoewel de algemene veiligheidssituatie merkbaar is verbeterd, blijft de aanpak van Kosovo in de georganiseerde misdaad, de corruptie, het witwassen van geld, de illegale drugs en de drugstrafiek erg beperkt. Kosovo heeft nood aan adequate wetsbepalingen en operationele structuren om het hoofd te bieden aan deze illegale activiteiten. Het wijdverspreide wapenbezit bij de burgerbevolking blijft een ernstige bekommernis. Er bestaat geen strategie voor de inzameling van deze wapens. Verder is de samenwerking tussen de wetsuitvoerende agentschappen heel zwak en de informatiestroom niet geïntegreerd. Kosovo bezit geen strategie voor het reduceren van de misdaad en heeft een tekort aan adequate geldbronnen en aan kennis van de criminele systemen. Het ontbreken van een wet en een programma ter bescherming van getuigen werkt nog steeds de inspanningen in de streek tegen. De EULEX speelt er een belangrijke rol door zijn onderzoek naar de zware criminaliteit en door het verzekeren van de veiligheid en bescherming aan getuigen.

Algemeen kan men stellen dat Kosovo een bron en transitland is voor de georganiseerde misdaad.

2.3.1 Gebieden met een uitzonderlijk hoog misdadcijfer

De hierboven aangehaalde misdaden zijn in meerdere of mindere mate over gans Kosovo verspreid zonder een specifieke regionale opdeling. In elk geval hebben Noord-Kosovo en de grens/scheidingslijn tussen Kosovo en Servië de hoogste graad van georganiseerde misdaad, de economische misdaad inbegrepen, en dit omwille van de onmacht van de Kosovaarse instellingen om hun autoriteit uit te breiden, in het bijzonder de organisatie van de rechtsstaat- en justitiële mechanismen, en omwille van de aanwezigheid van parallelle structuren die door de Servische Regering worden ondersteund.

2.3.2 Risico om slachtoffer te worden van mensenhandel

Ondanks de versterking van de rechtsstaat, de veiligheid en de institutionele hervorming in Kosovo sinds 1999, blijft de mensenhandel een vorm van georganiseerde misdaad met gevaar voor de samenleving en voor de Republiek Kosovo. Mensenhandel voor seksuele of andere vormen van uitbuiting blijft een ernstig probleem in Kosovo en richt zich in het bijzonder op vrouwen en kinderen. Volgens de US Department of State¹⁴ is Kosovo een land dat, over zijn landsgrenzen heen, dient als bron, transit en bestemming voor vrouwen- en kinderhandel met seksuele uitbuiting tot doel. Kosovaarse vrouwen en

¹⁴ US Department of State : Staatsdepartement van de Verenigde Staten.

kinderen worden ook in Kosovo zelf verhandeld voor dezelfde doeleinden. NGO's hebben gemeld dat kinderhandel, in het bijzonder in de Roma gemeenschappen, die kinderen verplicht om te bedelen, een steeds groter probleem wordt".

De meeste slachtoffers worden intern (binnen Kosovo) verhandeld (ongeveer 60%). De slachtoffers komen uit Moldavië (20%) en de Westerse Balkanlanden (20%). Onlangs werd een groeiend aantal Kosovaars-Albanese minderjarigen gerekruteerd bij de meest kwetsbare en benadeelde gezinnen.

Slachtoffers van mensenhandel verhuizen meestal illegaal aan de grenzen, maar kunnen eveneens in het land zelf verhandeld worden. De mensenhandel misdaad wordt opgedeeld in verschillende categorieën, afhankelijk van de opzet van de uitbuiting. Naargelang het soort mensenhandel kan men beweren dat kinderen en volwassenen in armoede en met weinig scholing kwetsbare groepen uitmaken. De slachtoffers, zowel kinderen als volwassenen, worden tot migratie gedwongen als gevolg van de grote armoede in hun thuisland en omdat ze aangetrokken worden door beloften op een beter leven en op een legale tewerkstelling elders. Meestal worden aan de slachtoffers jobs aangeboden als babysitter, poetsvrouw (-man), dienstster of verzorger van oudere personen, wat in het algemeen geen hoge scholingsgraad of talenkennis vereist. Hoewel de meerderheid van de onlangs geïdentificeerde slachtoffers in Kosovo in het land zelf worden verhandeld, worden de meesten verschillende keren gekocht en verkocht met het oog op seksueel misbruik en zijn 100% van hen vrouwen en minderjarige meisjes.

De slachtoffers worden gerekruteerd via persoonlijke contacten (een vreemde, vriend, partner, familielid en koppelaar), krantenbijlagen of worden verkocht door familieleden. Hierna volgen verhalen van enkele mensenhandelsslachtoffers in Kosovo:

“Een vriend introduceerde me bij een vrouw in Kiev. Ze bood mij een job aan in het buitenland en zei dat ze me een paspoort zou bezorgen, gratis. Ik vroeg haar of de job iets met sex te maken had en ze beloofde me dat dit het geval niet was.”.

Een 24-jarige vrouw uit Oekraïne.

“Een vrouw die ik kende uit de stad organiseerde al deze reizen. Ik vroeg haar me te helpen en ze beloofde me dit te doen. Ze zwoer op het hoofd van haar kinderen dat ik zou werken als poetsvrouw of dienstster maar niet als prostituee. Ze hielp me aan een paspoort. Ze introduceerde me bij een man en zei dat hij mij naar Italië zou brengen”.

Een 21-jarige vrouw uit Moldavië.

Daarenboven zet de mensenhandel een vicieuze cirke van geweld en terreur op gang zoals verkrachting, slagen, foltering door uithongering, fysieke uitputting, afzondering, controle en ontgoocheling die leiden tot ernstige psychologische gevolgen, bvb. acute stressreactie, Post Traumatisch Stress Syndroom (PTSS), depressie, aanpassingsstoornissen, enz.

Bij de 53 Kosovaarse slachtoffers van mensenhandel waren de meesten Kosovaarse Albanese (47), 12 kwamen uit het Gjilan/Gnjilanegebied, 10 uit het Prishtinë/Prishtinagebied en de anderen uit andere regio's van Kosovo.

Omwille van deze aangehaalde feiten hebben de Kosovaarse autoriteiten een wetgeving op Mensenhandel (Trafficking with Human Beings - THB) en op de Georganiseerde Misdad aangenomen, die in het algemeen in de lijn ligt van de internationale normen. Bovendien

heeft het Ministry of Internal Affairs een strategie ontwikkeld ter bestrijding van de mensenhandel.

Er zijn echter ernstige twijfels bij de haalbaarheid van de lokale besturen om deze wetgevingen en strategieën in de praktijk om te zetten. De controle van de Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) op de gevallen van mensenhandel in 2006 en 2007 wijzen op een gebrek aan bereidheid van de Kosovaarse autoriteiten om deze gevallen te behandelen. In het bijzonder heeft het OSCE een belangrijke tekortkoming opgemerkt bij de relevante autoriteiten om de rechten van mensenhandelslachtoffers "in het centrum van alle inspanningen te plaatsen om handel te voorkomen en te bestrijden en om slachtoffers in bescherming te nemen, te begeleiden en te reintegreren". Als samenvatting heeft het OSCE geobserveerd dat de autoriteiten, die betrokken zijn bij het onderzoek en de vervolging van verdachte mensenhandelaars, er niet in slagen om een slachtoffergerichte aanpak te hebben of om te waarborgen dat de daders recht zullen worden gedaan. Daarom blijft het OSCE fel betrokken door het voortdurende falen van het Kosovaarse gerechtelijk apparaat om een adequaat antwoord te bieden op het verontrustende fenomeen van mensenhandel.

In het algemeen heeft Kosovo beperkte vooruitgang geboekt op het vlak van mensenhandel: het aantal geïdentificeerde mensenhandelslachtoffers blijft laag; kinderhandel met het oog op gedwongen bedelarij wordt een steeds groter probleem; corruptie in verband met mensenhandel dient te worden aangepakt; onderzoek en vervolging van de misdaden in de mensenhandel door de Kosovaarse autoriteiten blijven zorgwekkend; de zes opvangmogelijkheden zijn niet aangepast en bieden onvoldoende veiligheid; de vertragingen in de uitvoering van beschermingsmaatregelen blijven zorgwekkend; de kinderen hebben nog steeds geen toegang tot de rechter; het gebrek aan coördinatie tussen de lokale en centrale structuren verhindert de implementatie van het Jeugdrecht.

Hierbij vindt u het adres van de International Organization for Migration¹⁵, dat het leidinggevend agentschap in mensenhandel is:

IOM Missie in Kosovo. Counter-Trafficking Prevention and Capacity Building Programme in Kosovo¹⁶.

Adres; Ismail Qemajli Nr 18,
++381(0)38 249 058
www.iomkosovo.org

2.3.3 Risico om slachtoffer te worden van gedwongen prostitutie

Zoals aangehaald in het vorige deel is Kosovo, sinds de ontplooiing in 1999 van de internationale vredesmacht (KFOR) en van de oprichting van de UN Civilian Administration (UNMIK), een belangrijk bestemmingsland geworden voor handel in vrouwen en meisjes met het oog op gedwongen prostitutie. De handel van buiten Kosovo naar Kosovo bestaat voornamelijk uit vrouwen afkomstig van Moldavië, Bulgarije en Oekraïne. Een groeiend aantal Kosovaarse Albanese - de meerderheid zouden minderjarig zijn - worden internationaal verhandeld, terwijl NGO's beweren dat sommige Kosovaars-Albanese vrouwen en meisjes nu verhandeld worden naar EU-landen.

Als antwoord op deze situatie werd de anti-mensenhandeleenheid, dat opgericht werd in 2000, opgevolgd door UNMIK voorschriften over mensenhandel in 2001. Tegenwoordig zijn

¹⁵ IOM, International Organization for Migration : Internationale Organisatie voor Migratie.

¹⁶ Counter-Trafficking Prevention and Capacity Building Programme in Kosovo: Preventie in de Strijd tegen Mensenhandel en Ondersteuningsprogramma in Kosovo.

de verantwoordelijkheden overgeheveld naar de Kosovaarse Politie-eenheid (KPS) Anti-Mensenhandel, dat nauw samenwerkt met IOM en met lokale NGO's, die het aanspreekpunt zijn voor de ondersteuning en begeleiding. De meest recente politiecijfers wijzen op een vermindering van de mensenhandel, maar anderzijds een toename van de prostitutie. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de grote internationale aanwezigheid in Kosovo en aan het feit dat Kosovo geconfronteerd wordt met grote economische en sociale uitdagingen, aangezien zij één van de economisch armste landen in Europa zijn met een gemiddeld jaarinkomen van \$1,726 per hoofd en met een zeer hoge werkloosheidsgraad (45%).

IOM Mission in Kosovo. Counter-Trafficking Prevention and Capacity Building Programme in Kosovo.

Adres; Ismail Qemajli Nr 18,
++381(0)38 249 058
www.iomkosovo.org

2.3.4 Doeltreffendheid van de bescherming

2.3.4.1 Politiemacht

Wat de politie betreft, heeft Kosovo een gedeeltelijke vooruitgang geboekt. Het wettelijk basiskader bestaat. De Kosovaarse Politie heeft zijn functies in de openbare ordehandhaving goed uitgeoefend. De politie is zijn strategisch plan 2008-2010 blijven uitvoeren. De politie heeft eveneens zijn communicatie-infrastructuur verbeterd. De meeste politiebeambten uit de Kosovaars-Servische gemeenschap ten zuiden van de Ibarrivier, die hun dienst na de onafhankelijkheidsverklaring verlaten hadden, zijn naar hun politiebureaus teruggekeerd. In september heeft Kosovo de Wet op Wapenbezit aangenomen. De wet ligt op dezelfde lijn als relevante EU-wetgeving en houdt aangepaste strafvoorzieningen in. In januari 2009 heeft het Ministry of Internal Affairs een reeks administratieve instructies op lichte wapens aangenomen.

Toch wordt de Kosovaarse politie geconfronteerd met vele moeilijkheden, die als volgt kunnen worden samengevat:

- 1 Het wijdverspreide wapenbezit bij de burgerbevolking blijft nog steeds zorgwekkend. Er bestaat geen strategie voor het verzamelen van die wapens;
- 2 De Wet op Explosieven moet aangepast en er moet een relevante implementatie van de wetgeving aangenomen worden;
- 3 Kosovo heeft geen Wetten op het Forensisch Onderzoek en op de Autopsie;
- 4 Er is weinig samenwerking tussen de politie en het Openbaar Ministerie;
- 5 De politie bezit onvoldoende mogelijkheden om een strategische planning te ontwikkelen en om een volledig inlichtingengestuurd politiesysteem te implementeren;
- 6 De reorganisatie van de politiemacht is tot op heden niet voltooid en vraagt om een adequate voorbereiding;
- 7 Plaatsen waar bewijsmateriaal wordt gestockeerd worden onvoldoende beschermd. In april werd een aanzienlijke hoeveelheid heroïne gestolen uit de bewijskamer;
- 8 De communicatienetwerken bij de politie zijn nog steeds niet helemaal geïntegreerd en beveiligd;
- 9 De communicatiekanalen met andere wetuitvoerende agentschappen zijn nog niet operationeel;
- 10 De rapporten die tussen de lokale politiediensten via intranet worden doorgezonden, zijn niet altijd beveiligd;
- 11 De misdaadstatistieken worden niet gemaakt op basis van gestandaardiseerde operationele procedures voor statistieken en opnames;
- 12 In het noordelijk deel van Mitrovicë/Mitrovica rapporteren vier politiestations niet

in directe lijn met Pristina, wat de doeltreffendheid beperkt van de strijd tegen de georganiseerde en gewapende misdaad en tegen de undercover-operaties in de zone.

In het algemeen heeft de politie vooruitgang geboekt, maar de witte boordcriminaliteit en de strategische tekortkomingen blijven erg onrustwekkend.

2.3.4.2 Rechterlijke macht

Het wetsysteem in Kosovo is een combinatie van wetgeving dat door de Kosovaarse autoriteiten werd uitgevaardigd, van voorschriften en administratieve richtlijnen die door de Interim Administratie van de Verenigde Naties in Kosovo werden aangenomen en van de Joegoslavische wetten die dateren van voor 22 maart 1989.

Het Ministry of Justice blijft zijn administratieve bevoegdheden versterken. Een groot aantal belangrijke wetten met betrekking tot de rechterlijke macht werden door de Kosovaarse autoriteiten aangenomen. Overal in Kosovo werden de rechtbanken uitgerust met nieuwe computers, wat de installatie van het softwaresysteem voor het beheer van de rechtsinformatie en de registratie van alle gegevens uit de oude registratieboeken in het nieuwe systeem heeft mogelijk gemaakt. Het systeem is operationeel in de meeste Kosovaarse rechtbanken. EULEX rechters en het openbaar ministerie werden geïnstalleerd.

Het Ministry of Justice heeft nieuwe verantwoordelijkheden in de internationale samenwerking gekregen. Zo heeft het Ministerie sinds maart in zijn departement voor legale zaken verzoeken behandeld vanuit andere landen, zoals uitwijzingen, uitvoeringen van vonnissen, overhevelingen van misdaaddossiers, enz. De Interim Administratie van de Verenigde Naties blijft verantwoordelijk voor de internationale juridische samenwerking met landen die Kosovo niet hebben erkend, met inbegrip van verzoeken uit Servië.

Wat het gevangenisstelsel betreft, is de Kosovaarse correctionele dienst van het Ministry of Justice operationeel, samen met EULEX die bepaalde bevoegdheden behoudt. De veiligheidsmaatregelen in de hoogbeveiligde kantoren werden opgedreven en de technische uitrusting verbeterd met inbegrip van de wagens voor de gevangenisescortes. Het Ministry of Justice onderneemt stappen om klachten over wangedrag in de gevangenis en detentiecentra te behandelen.

De Kinderrechten maken deel uit van de Strategy on Human Rights¹⁷ 2009-2010. De Kinderrechten Strategie en het hierbij gepaard gaande actieplan werd in juni aangenomen door het Interministeriële Comité voor Kinderrechten dat voorgezeten wordt door de Eerste Minister.

Door de monitoringactiviteiten van de internationale organisaties werd geïndiceerd dat er in gans Kosovo geen systematisch onderscheid wordt gemaakt in de straffen en vonnissen tussen de Kosovaarse Albanezen en de niet-Albanese Kosovaren of binnen de niet-Albanese gemeenschap.

Toch blijft het rechtssysteem broos, zwak, kwetsbaar voor politieke inmenging en is ze ondoeltreffend:

- 1 Verdenking van corruptie en gerechtelijk wangedrag worden niet adequaat onderzocht;
- 2 Rechters en procureurs uit de Kosovaars-Servische gemeenschap bieden weerstand in hun betrokkenheid op alle niveaus van het justitieel apparaat;
- 3 Er is geen merkbare inhaalbeweging van de achterstand in burgerlijke en criminele

¹⁷ Strategy of Human Rights : Strategie voor Mensenrechten.

- dossiers, het Hooggerechtshof inbegrepen;
- 4 De misdaadbehandeling blijft ingewikkeld door een aantal zaken, zoals het verdwijnen van bewijsmateriaal en getuigenissen, de witwaspraktijken, de volksverplaatsing, de weigering tot samenwerking van bepaalde Kosovaarse politieofficieren en de intimidatie van getuigen, rechters en procureurs;
 - 5 De rechtsstaat is niet gewaarborgd in Noord-Kosovo;
 - 6 In vele gebieden van Kosovo blijft corruptie overheersen en blijft het zorgwekkend;
 - 7 De samenwerking van Kosovo met internationale mensenrechtenorganisaties is beperkt sinds Kosovo noch lid van de VN noch lid van de Council of Europe¹⁸ meer is. Bijgevolg zijn de Kosovaarse burgers niet in de mogelijkheid om bij het *European Court of Human Rights*¹⁹ klacht neer te leggen tegen de Kosovaarse autoriteiten;
 - 8 Er ontbreken nog steeds degelijke detentiemogelijkheden voor geesteszieke criminelen en voor criminelen met een zwakke mentale begaafdheid. In het gevangeniswezen bestaat geen afgescheiden ruimte voor jonge vrouwelijke gevangenen. Reïntegratie van vrijgelaten jongeren is zorgwekkend.
 - 9 De overbrenging van Kosovaarse gedetineerden vanuit andere landen moet verbeterd worden. Kosovo moet stappen ondernemen om een stijging van het aantal teruggekeerde gevangenen op te vangen.
 - 10 De meeste Kosovaarse Serviërs verblijven in het Mitrovicë/Mitrovica detentiecentrum, dat niet uitgerust is voor langdurige detenties. Ondersteuning vanuit Prishtinë/Pristina is beperkt;
 - 11 In het algemeen is de vrije meningsuiting niet volledig gewaarborgd;
 - 12 Er is geen wettelijke bescherming van kinderen met een handicap. Slechts 10% van deze kinderen krijgt verplicht onderwijs;
 - 13 Kinderhandel en kinderarbeid blijven zorgwekkend.

In het algemeen blijft het justitieapparaat op alle niveaus zwak.

¹⁸ Council of Europe : Europese Raad.

¹⁹ European Court of Human Rights : Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

3 HOOFDSTUK III Sociale veiligheid en reïntegratie

3.1 Regio's zonder terugkeer- en reïntegratiemogelijkheden

Algemeen gezien bestaan er in alle regio's mogelijkheden tot reïntegratie en terugkeer. Echter, omwille van etnische spanningen tussen de Albanese meerderheid en de Servische minderheid, zijn er gebieden waar terugkeer en reïntegratie moeilijk en praktisch onbestaande zijn. Bijvoorbeeld, voor het ogenblik is het heel gevaarlijk voor een etnische Albanees om naar het noorden van Mitrovicë/Mitrovica terug te keren, terwijl dit eveneens moeilijk is voor een etnische Serviër naar het gebied van Gjakovë/Djakovica. De Kosovaarse Regering ondersteunt de terugkeer van Serviërs en andere minderheden. Het Ministry for Communities and Returns²⁰ is sinds 2005 operationeel in het behandelen van deze materie.

Voorafgaand aan elke terugkeer van een minderheidsgroep, wordt door relevante organisaties, zoals door NGO's die werken rond terugkeer, een analyse gemaakt van de veiligheid en de mogelijkheden tot reïntegratie. Zoals aangehaald in deel 3.3.1. zijn in gans Kosovo de kansen op tewerkstelling en inkomstenverwerving beperkt, wat de economische reïntegratie voor elke terugkeerder bijzonder moeilijk maakt. Bovendien hebben massale volksverhuizingen van het platteland naar de stedelijke gebieden (speciaal in het gebied van Prishtinë/Pristina) tot resultaat dat veel plattelandsgebieden dun bevolkt zijn, wat eveneens de economische reïntegratie belemmert.

3.2 Huisvesting, accommodatie

3.2.1 Schadeloosstelling en/of vergoeding van het eigendom

"Alle vluchtelingen en verplaatste personen hebben het recht om elk huis, land en/of eigendom dat hen onrechtmatig en onwettelijk werd afgenomen, terug te krijgen of vergoed te worden voor elk huis-, land- en/of grondbezit dat volgens een onafhankelijke en neutrale rechtbank in feite onmogelijk terug te geven is."

In Kosovo is de Resolutie 1244 van de UN Security Council²¹ de voornaamste rechtsbron voor de terugkeer, de huisvesting en de eigendomsschadeloosstelling van vluchtelingen en verplaatste personen. Bovendien waarborgen de Kosovaarse autoriteiten het recht van alle Kosovaarse vluchtelingen en verplaatste personen "om hun huizen terug te betrekken en om hun eigendom en persoonlijke bezittingen terug te winnen" en verklaren dat "de bevoegde instellingen en organisaties in Kosovo alle nodige maatregelen zullen nemen om een veilige terugkeer van vluchtelingen en verplaatste personen naar Kosovo te vergemakkelijken, en alle inspanningen zullen vervoegen van het UNHCR²² en van andere internationale en niet-gouvernementele organisaties met betrekking tot de terugkeer van vluchtelingen en verplaatste personen."

Het Kosovo Property Agency (KPA)²³ werd in maart 2006 opgericht toen de UNMIK het Voorschrift 2006/10 uitvaardigde betreffende de Beslissing over de Klachten van Privaat Onroerend Goed, met inbegrip van Landbouw- en Handelseigendom. Dit Voorschrift, gewijzigd door het Voorschrift van de UNMIK 2006/50, beschrijft de aard en draagwijdte van het KPA-mandaat bij het oplossen van conflicten over schadeclaims en richtte de

²⁰ Ministry for Communities and Returns: Ministerie voor de Gemeenschappen en de Terugkeer.

²¹ UN Security Council: Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

²² UNHCR, United Nation High Commissioner for Refugees :

²³ Kosovo Property Agency / KPA : Kosovaars Agentschap voor Eigendom.

instellingen op met hun respectievelijke verantwoordelijkheden en functies.

Aan het KPA werd rechtsmacht toegekend teneinde klachten met betrekking tot private onroerende goederen op te lossen, zonder daarom noodzakelijkerwijze rechtbanken met territoriale en subjectgebonden rechtsbevoegdheden te moeten raadplegen. Afdeling 3 van het UNMIK Voorschrift 2006/50 verleende aan het KPA rechtsbevoegdheid om conflictsituaties op te lossen, hierbij inbegrepen de omstandigheden die direct gelinkt waren aan of die resulteerden uit het gewapend conflict dat plaats had tussen 27 februari 1998 en 20 juni 1999:

1. Eigendomsklachten met betrekking tot privaat onroerend eigendom, landbouw- en handelseigendom inbegrepen; en
2. Klachten, met inbegrip van de eigendomsrechten, over onroerende goederen, landbouw- en handelseigendom inbegrepen.

Bovendien was de KPA ook gemandateerd om de beslissingen van de Housing and Property Claims Commission (HPCC)²⁴ te implementeren, dat in maart 2006 van kracht werd en die het beheer van het Housing and Property Directorate (HDP)²⁵ overnam. Voor de uitoefening van dit aspect van zijn mandaat, kreeg de KPA "*de rechten, verplichtingen, verantwoordelijkheden en macht van de HPD*". De bezittingen van de HPD werden overgedragen naar het KPA en hun personeel werd heropgenomen binnen het KPA om er gelijkaardige plichten te vervullen.

De KPA is samengesteld uit drie belangrijke organen, een Uitvoerend Secretariaat, een autonome quasi gerechtelijke Kosovo Commissie voor Eigendomsvorderingen (de "Commissie") en een Superviserende Raad.

Uitvoerend Secretariaat

De voornaamste verantwoordelijkheden van het Uitvoerend Secretariaat bestaan uit het verzamelen, het registreren, het beantwoorden en het behandelen van klachten vooraleer ze aan de Commissie ter beslissing voor te leggen. De informatie over en de toegang tot de klachten wordt verzekerd door de KPA diensten, door mobiele teams in en buiten Kosovo, door heel degelijke campagnes door het Kosovo Property Agency, door niet-gouvernementele en intergouvernementele diensten en eveneens door de Regering van Kosovo. Er zijn grote inspanningen geleverd om de toegang tot de procedures van klachten te waarborgen voor kwetsbare groepen, zoals de Roma's, Ashkali en Egyptenaren. In deze zin heeft de KPA in februari 2007 een campagne gevoerd om verplaatste Roma's, Ashkali en Egyptenaren te informeren over de schadeprocedures.

Het Uitvoerend Secretariaat is eveneens gemandateerd voor de effectieve implementatie van de uiteindelijke beslissingen rond klachten. Dit zal worden opgelost door eigendommen onder KPA administratie te plaatsen, het opnieuw in bezit nemen van de eigendommen, het afschaffen van onwettelijke structuren, veilingen, compensaties en huurovereenkomsten. Al deze maatregelen hebben tot doel om het eigendom aan hun wettelijke eigendomsrechthebbers te vergemakkelijken en te verzekeren.

The Kosovo Property Claims Commission²⁶

De Commissie is belast om een rechterlijke uitspraak te doen van de klachten die haar zijn overgedragen door het Uitvoerend Secretariaat. Deze is samengesteld uit een panel van twee internationale en een nationaal lid, die in mei 2007 aangesteld werden door de

²⁴ Housing and Property Claims Commission: Klachtencommissie voor Huisvesting en Eigendommen.

²⁵ Housing and Property Directorate: Directoraat voor Huisvesting en Eigendommen.

²⁶ Kosovo Property Claims Commission: Commissie voor de Klachten betreffende de Eigendomsvorderingen in Kosovo.

Special Representative of the Secretary-General (SRSG)²⁷. De officiële talen van de Commissie zijn het Albanees, Engels en Servisch maar de werktal is het Engels met vertaling indien gewenst.

De Superviserende Raad

De Superviserende Raad heeft het mandaat om het werk van de KPA te inspecteren door een administratief toezicht, een algemene directie en een politieke begeleiding. De Raad is echter met opzet uitgesloten om deel te nemen aan de procesvoering in dewelke de KPCC deze klachten onderzoekt en hierover beslissingen neemt. Deze Raad is samengesteld uit vijf leden aangesteld door de SRSG, waarvan twee leden aangesteld zijn op voordracht van de Eerste Minister van Kosovo. De beslissingen van de Raad moeten genomen worden bij consensus, indien er geen consensus wordt bereikt, zullen de beslissingen genomen worden bij gewone meerderheid.

Toepasselijke binnenlandse wetten

De effectieve wetten die de Commissie moet toepassen om de eigendomsrechten te bepalen, zijn bevat in de binnenlandse eigendoms wetten, en voornamelijk in de:

- Wet op de Origine van het Basiseigendom (Official Gazette of SFR Yugoslavia, No.6/80);
- Wet op Onteigening (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 37/71);
- Wet op Mede-eigendom van een Appartement (Official Gazette of the SAP Kosovo, No. 43/80, 22/87);
- Wet op de Aanbouw van Bijgebouwen en de Omschakeling van Gemeenschappelijke Panden in Appartementen (Official Gazette of the SAP Kosovo, No. 14/88);
- Wet op de Overdracht van Onroerend Eigendom (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 45/81, 29/86, 26/88);
- Wet op de Registratie van Onroerend Eigendom naar Sociaal Bezit (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 37/71);
- Wet op de Bouw van Kantoren voor Investerings- Handelsdoeleinden (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 5/86);
- Wet op het Contract en de Onrechtmatige Daad (Official Gazette of FRY, No. 31/93);
- Wet op Bossen (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 46/86 en 10/87);
- Wet op Relaties binnen de Huisvesting (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 11/83, 29/86 en 42/86);
- Wet op Bouwgrond (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 14/80 en 42/86); en
- Wet op Opmetingen en het Landkadaster (Official Gazette of SAP Kosovo, No. 12/80).

Procedure

Verzameling van klachten

Overeenkomstig het UNMIK Voorschrift 2006/10, zoals geamendeerd in het Voorschrift 2006/50, is de KPA uitsluitend gemandateerd om klachten te verzamelen, die onder zijn rechtsbevoegdheid vallen. De klachten kunnen neergelegd worden bij het Uitvoerend Secretariaat door zowel natuurlijke als rechtspersonen. De KPA procedures eisen vooreerst dat de klagers ze in eigen persoon neerleggen. Indien een natuurlijke persoon in de onmogelijkheid verkeert om een klacht in te dienen, dan kan deze door een lid van zijn/haar gezin neergelegd worden. Voor een natuurlijk persoon is het ook mogelijk dit te doen via een geautoriseerde vertegenwoordiger, die in het bezit is van een geldige en behoorlijk ingevulde volmacht. De voorschriften eisen dat rechtspersonen klachten voorleggen via een advocaat, die lid is van een advocatenvereniging in Kosovo, de

²⁷ Special Representative of the Secretary-General : Speciale Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal.

Republiek Servië of de Republiek Montenegro.

Locatie van de Diensten voor Ontvangst van Klachten

Voor klachten moet men zich persoonlijk wenden tot één of andere KPA dienst of mobiele eenheid en moet men er een specifieke klachtenformulier invullen met de hulp van een KPA beambte. In elk van de vijf regio's zijn KPA diensten en in de minderheidsenclaves en plattelandszones zijn er mobiele eenheden. Volgens zijn bevoegdheid om een procedure uit te werken die de ontvangst vergemakkelijkt van de klachten vanwege vluchtelingen en verplaatste personen, die in het buitenland resideren, heeft het Uitvoerend Secretariaat burelen geopend in Servië, Montenegro en de vroegere Joegoslavische Republiek Macedonië. Spijtig genoeg zijn de burelen in Servië gesloten. De Danisch Refugee Council en het Servisch Ministerie van Kosovo en Metohija vullen deze leemten in met een wettelijk hulpprogramma dat gesubsidieerd wordt door het European Agency for Reconstruction²⁸.

Het Klachtenformulier

Het Uitvoerend Secretariaat heeft een elektronische klachtenformulier op punt gesteld en de klagers worden uitgenodigd om zich persoonlijk te begeven naar één van de KPA kantoren om dit klachtenformulier in te vullen. De informatie kan in de Albanese of Servische taal door de bevoegde beambte verleend worden. Het klachtenformulier moet ondertekend worden door zowel de klager als de beambte die de klacht opneemt. De klagers moeten hun ID kaart of identiteitsdocumenten ter controle voorleggen bij het neerleggen van hun klacht. Een copie van de identiteitsdocumenten van de klager worden aan het klachtenformulier aangehecht en maken deel uit van het klachtendossier. De klagers worden verzocht om originele of gecertificeerde copys van alle documenten, die de klacht kunnen ondersteunen en die in hun bezit zijn of gemakkelijk kunnen bekomen worden, voor te leggen. De copys van deze documenten zijn bedoeld voor het dossier en de originelen worden aan de klager terugbezorgd.

Verdere stappen tot teruggave en/of compensatie van het eigendom houden in:

- Kennisgeving en publicatie van de klachten;
- Onderzoek van de klachten;
- Toegang tot eigendomsdocumenten en nazicht ervan;
- Opstellen van de wettelijke neerlegging van de klachten; en
- Uitvoering van de beslissing.

Relevante informatie over eigendomsproblemen kan geraadpleegd worden op de KPA website: <http://www.kpaonline.org/>.

De eigendomsrechten en de rechten op de huizen blijven één van de meest ingewikkelde materies en illustreren de tekortkomingen van de wetten in Kosovo. Los van het aantal wettelijke instrumenten ter bescherming van de eigendomsrechten die door de vergadering van Kosovo en de UNMIK werden aangenomen, is er acht jaar na de installatie van de UNMIK in Kosovo nog steeds geen adequate en doeltreffende bescherming van de eigendomsrechten. De openbare autoriteiten slagen er niet in om deze wetten te implementeren en er zijn wijdverspreide aantijgingen van nepotisme, corruptie en banden met de georganiseerde misdaad.

Ondanks de oprichting van de KPA/KPCC, dat belast is met de oplossing van problemen met betrekking tot eigendomsvorderingen en hun implementatie, kan het toewijzingsproces nog verschillende jaren duren en wordt ze door de direct betrokkenen als lang ervaren. De implementatie van de beslissingen kan niet altijd afgedwongen worden met tot gevolg

²⁸ European Agency for Reconstruction : Europees Agentschap voor Wederopbouw.

frequente incidenten van uithuiszetting, alsook herbezetting van het eigendom. De onwettige inbeslagname van eigendommen, met inbegrip van landbouwgrond en handelskantoren, een tekort aan effectieve bescherming van leegstaande heropgebouwde eigendommen tegen plundering en inbraak, incidenten met schade aan het eigendom tengevolge de uit huiszetting van onwettelijke bewoners, een tekort aan kadastragegevens, frauduleuze transacties, inadequate bescherming van rechten van de bewoners, onregelmatige onteigeningen, verhinderen allen de effectieve uitoefening van de eigendomsrechten van de etnische minderheden. Voor de Romagemeenschap zijn de problemen zelfs groter omdat ze de formele eigendomstitels van hun huizen waar ze voor de oorlog leefden, niet bezitten. Het ontbreken van officiële akten van hun huizen wordt geval per geval behandeld door de gemeenteambtenaren en de erkenning van hun eigendomsrechten zal dikwijls afhangen van de flexibiliteit en de goodwill van de individuele gemeenteambtenaar. De vrijwillige terugkeer van Roma's naar Kosovo is nauw verweven met een mogelijke oplossing van de buitensporige problemen rond eigendommen.

De OSCE in haar Europese Missie in Kosovo signaleert vele problemen bij de analyse van het wettelijk systeem van de dossiers betreffende eigendomsrechten. Bovendien slagen de ambtenaren van de Kosovo Police Service (KPS)²⁹ er soms niet om herbezettters van woningen buiten te zetten en/of om een proces tegen hen in te dienen. In andere gevallen, heeft de KPS gefaald omdat valse verklaringen de eigendommen in kwestie definieerden als handelskantoren.

Omwille van moeilijkheden om geldbronnen aan te bieden voor de betaling van compensaties, is slechts weinig vooruitgang geboekt in de implementatie van het compensatieprogramma.

3.2.2 Huisvestingsprogramma's in de terugkeergebieden

Terwijl sinds 2000 grote geldbedragen uitgegeven zijn aan de vrijwillige terugkeer van verplaatste personen, zijn begeleiding en ondersteuning van gedwongen terugkeerders naar Kosovo praktisch onbestaande en worden vooral aangeboden door het UNHCR en IOM³⁰ onmiddellijk na de gedwongen terugkeer. Vele gedwongen terugkeerders hebben inderdaad geen huis meer, zijn werkloos en hun kinderen praten weinig Albanees zodat ze veel moeite hebben om het leerplan te volgen in de scholen in Kosovo. Ze beleven over het algemeen een moeilijke reïntegratieperiode in een samenleving, die ze lang voorheen hadden verlaten.

Onlangs hebben sommige individuele westerse landen (Denemarken) initiatieven ondernomen om terugkeerders te ondersteunen in het bouwen of het heropknappen van huizen en dit samen met andere vormen van ondersteuning. Er is echter geen gangbaar huisvestingsprogramma dat door de Regering van Kosovo wordt uitgevoerd en dat bestemd is voor vrijwillige of gedwongen terugkeerders vanuit de westerse landen.

Anderzijds wordt een veel uitgebreider initiatief in de terugkeer van minderheidsgroepen uitgevoerd door de Kosovaarse Regering, met name door zijn Ministry of Communities and Returns en in samenwerking met relevante Internationale Organisaties (UNMIK, OSCE, UNHCR, BPRM³¹, UNDP³², enz.) alsook met internationale en lokale NGO's. In dat opzicht

²⁹ KPS, Kosovo Police Service : de Dienst van de Kosovaarse Politie.

³⁰ IOM, International Organization for Migration : Internationale Organisatie voor Migratie (IOM).

³¹ BPRM, Bureau of Population, Refugees, and Migration : Bureau voor de Bevolking, Vluchtelingen en Migratie.

werden uiteenlopende huisvestingsprogramma's geïmplementeerd vooral ten voordele van Servische en Roma minderheidsgroepen. Deze situeren zich in bijna alle regio's die bewoond worden door deze minderheden, enclaves inbegrepen.

Ondanks alle inspanningen en verschillende strategieën en programma's die de laatste jaren werden ontwikkeld, zijn terugkeren van minderheidsgroepen naar Kosovo schaars (Kosovaarse Serviërs, Roma's, Ashkali, Egyptenaren en Kosovaarse Albanezen in gemeenten waar ze in de minderheid zijn).

3.2.3 Mogelijkheden om een huis te bouwen

Om een huis te kunnen bouwen, moet een investeerder land in privaat eigendom bezitten en een bouwvergunning hebben van de respectievelijke gemeente. De bouwwerken moeten uitgevoerd worden overeenkomstig de voorschriften in het Nr. 2004/15 van de Bouwwet.

De vereiste documenten voor een bouwvergunning zijn de volgende:

- a. Bewijs van het eigendomsrecht of van het recht om het land te gebruiken overeenkomstig artikel 36 van de Bouwwet;
- b. Stadsvergunning of enige andere vergunning dat vereist wordt onder specifieke wetten;
- c. Gedetailleerde projectplannen, vereisten voor de aansluiting tot het water, de electriciteit, het rioolwater en de aanmerkingen over de impact op de natuurlijke en menselijke omgeving;
- d. Ingeval er geen stadsplannen zijn en de bouwwerken bestemd zijn voor een gezinswoning, is een verklaring van de gemeente vereist voor de mogelijke aansluitingen tot de technische infrastructuur;
- e. Geschreven rapport van de expertencommissie, dat rekening houdt met elementen als weerstand en stabiliteit, geluids-, warmte isolatie en energiebesparende maatregelen in het bijzonder. Deze wet is van toepassing op het ganse grondgebied van Kosovo.

De bouwvergunning zou binnen de 60 dagen na ontvangst van het volledige dossier door de respectievelijke autoriteit moeten toegekend worden.

3.2.3.1 Voorwaarden tot het verwerven van landeigendom

Bouwgrond in Kosovo kan vrij aangekocht worden door zijn burgers en hangt af van het marktaanbod. De koper en verkoper van de bouwgrond dienen zich te wenden tot de respectievelijke gemeente om de transactie van de bouwgrond te legaliseren en moeten de volgende documenten voorleggen:

- Twee originele transactiecontracten die door de gemeentelijke rechtbank werden nagekeken.
- Copie van het eigendomsdocument dat werd toegekend door de Dienst van het Kadaster van de respectievelijke gemeente (dit moet door de verkoper geleverd worden).
- Beide partijen moeten het bewijs leveren dat ze regelmatig de belastingen op hun eigendom hebben betaald (dit document wordt opgemaakt in de respectievelijke gemeente).

³² UNDP, United Nation Development Programme : Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties.

3.2.3.2 Bij benadering relevante prijzen

De prijzen in Kosovo variëren sterk in functie van de ligging, de beschikbare infrastructuur en de bestemming van de bouwgronden. De afmetingen van bouwgrond worden meestal uitgedrukt in m² of in are (100 m²). In Prishtinë/Pristina en in andere grote steden van Kosovo bedraagt de prijs voor bouwgrond in de voorsteden gemiddeld 5,000 EUR per are, terwijl de prijs in de stad tot 30,000 EUR per are kan oplopen. In plattelandszones kunnen de prijzen variëren tussen 500 en 2,000 EUR per are.

Prijzen voor basisbouw materiaal in EUR zijn de volgende:

Cement:	6.00 EUR / 50 kg
Bakstenen:	0.45 EUR / stuk
Metalen bouwdraad:	1.00 EUR / 1 kg
Bouwijzer netto 4:	
5, 6, 7, en 8:	1.10 EUR / 1 kg
Nagels (5, 6, 7, 8, 10, 12, 20):	1.10 EUR / 1kg
Grove zandsteen	15.00 EUR / m ³

3.2.3.3 Beschikbare kredieten, subsidies en andere hulpvormen

Er worden geen kredieten, subsidies of andere hulpvormen verleend door de regering van Kosovo. Toch zijn er talrijke handelsbanken die leningen geven voor huizenbouw, met een intrestvoet van 10% tot 12%:

Pro Credit Bank Prishtinë/Pristina

STR,,Skënderbeu,,pn
+381(0)38 240 248
www.procreditbank-kos.com

Raiffeisen Bank Prishtinë/Pristina

UÇK STR 51
+381(0)38 222 222
www.raiffeisen-kosovo.com
info@raiffeisen-kosovo.com

NLB Prishtinë/Pristina

Rexhep Luci STR nr 5
+381(0)38 234 111
info@nlbPrishtinë/Pristina -kos.com

TEB bank - <http://www.tebbank-kos.com>

Om in aanmerking te komen voor een bouwlening van de meeste hierboven aangehaalde handelsbanken, moet de persoon:

- Kosovaarse burger zijn;
- Een salaris ontvangen via die bank; en
- Een maandelijks inkomen hebben van tenminste 120 EUR.

De leningvoorwaarden:

- Maximum bedrag: 200,000 EUR;
- Leningtermijn: 20 jaar;
- Eigen bijdrage: 25% - 30% (naargelang de ligging); en
- Uitstelperiode: 6 maanden.

Vereiste documenten:

- ID kaart;

- Arbeidscontract, en
- Nazicht van alle bijkomende gezinsinkomens (indien van toepassing).

3.2.4 Mogelijkheden tot aankoop van een onroerend goed

De mogelijkheden tot aankoop van een onroerend goed hangen grotendeels af van de algemene economische toestand van de Kosovaarse burgers, van de wettelijkheid van de bouwwerken en in mindere mate van de beschikbaarheid op de markt. De laatste negen jaar is Kosovo getuige geweest van een expansie in de private bouw van appartementen, huizen en commerciële gebouwen. Bovendien werden vele gebouwen illegaal opgetrokken zonder wettelijke vergunningen en niet volgens de stedenbouwkundige voorschriften. In deze context zouden potentiële kopers, vooraleer te onderhandelen over een contract, bijzondere aandacht moeten besteden aan de wettelijke voorschriften met betrekking tot onroerend goed.

Informatie over het marktaanbod van onroerende goederen kan men vinden in de dagbladen en bij de volgende immobiliënkantoren:

www.kohaditore.com

www.ofertasukses.com

www.kosovarealestate.net
realestate@kosova-yp.com

++ 377 44 363 664

++ 386 49 363 664

www.ecoimpex-90.com

Str. Fehmi Agani 9/1

Prishtinë/Pristina 10000

Kosovo

Telefoon: +381 (0)38 222 757

Fax: +381 (0)38 249 263

3.2.4.1 Wettelijke voorwaarden

Zoals hierboven aangehaald, is het van essentieel belang dat de koper van een onroerend goed de wettelijkheid van de documenten opheldert vooraleer zich te engageren in een contractuele relatie met de verkoper. Dit houdt in dat de bouwvergunningen, het eigendomsrecht van het onroerend goed en een mogelijke hypotheek dienen onderzocht te worden.

Daarom is het aangeraden om beroep te doen op professionelen met ervaring in de transacties van onroerende goederen, bijvoorbeeld een juridische adviseur.

Veel immobiliënkantoren bieden deze diensten aan in hun totaalpakket.

De noodzakelijke documenten voor de legalisatie van de transactie van het onroerend goed, zijn:

- Twee originele transactiecontracten, die door de gemeentelijke rechtbank zijn geverifieerd;
- Kopij van het eigendomsdocument, dat door de dienst van het kadaster van de gemeente werd uitgeschreven (dit moet door de verkoper geleverd worden);
- Beide partijen moeten het bewijs kunnen geven dat de belasting op het onroerend goed op regelmatige wijze werd betaald (dit document wordt toegekend door de betrokken gemeente).

3.2.4.2 Eventuele hindernissen voor sommige groepen

In het algemeen bestaan er geen hindernissen voor de burgers van Kosovo. Nochtans kunnen alleenstaande vrouwen en sommige minderheidsgroepen (Roma's, Ashkali, Egyptenaren) moeilijkheden ervaren om een onroerend goed te kopen omwille van hun zwakke economische situatie. Bijkomend kunnen de Servische en de Roma minderheidsgroepen moeilijkheden ondervinden bij de aankoop van een huis in zones waar onveiligheid heerst of waar ze zich onveilig voelen, zoals Albanezen uit Noord-Kosovo het onveilig vinden om een huis te kopen in Noord-Mitrovica, Zubin Potot, Zvecan en Leposaviq.

3.2.4.3 Bij benadering relevante prijzen

De prijzen voor onroerende goederen op de Kosovaarse markt zijn heel uiteenlopend en hangen af van de plaats en van de staat waarin ze zich bevinden.

Interviews met immobiliënkantoren in september 2008, wijzen aan dat de aankoopprijs van een typische 80 m² flat in Prishtinë/Pristina tussen 80,000 EUR en 100,000 EUR bedraagt, terwijl dit in Prizren (locatie in de voorstad) tussen 48,000 en 60,000 EUR bedraagt. In Pejë/Pec of Mitrovicë/Mitrovica situeren de prijzen zich rond de 40,000 - 56,000 EUR.

De prijzen voor huizen in Kosovo zijn omhoog geschoten tijdens de overgangperiode. Die prijzenaangroei is het best merkbaar in Prishtinë/Pristina waar men een grote concentratie van financieel kapitaal en van tewerkstellingskansen vindt in vergelijking met andere delen van Kosovo.

Geschatte prijzen van huizen/appartementen in Kosovo:

Stad	Prijs EUR/m ²
Prishtinë/Pristina	800 - 1,500
Prizren	600 - 800
Pejë/Pec	500 - 700
Mitrovicë/Mitrovica	500 - 600
Gjakovë/Dakovica	500 - 600

3.2.4.4 Beschikbare kredieten en subsidies

De Regering van Kosovo voorziet geen kredieten of subsidies. Handelsbanken daarentegen bieden leningen aan onder dezelfde voorwaarden en dezelfde termijnen zoals beschreven in afdeling 3.2.3.3.

3.2.5 Mogelijkheden tot het huren van een huis of een appartement

Omwille van de grote internationale aanwezigheid in Kosovo zijn de prijzen en de toegankelijkheid tot huurwoningen aan constante wijziging onderhevig.

Toch is er in Kosovo, zoals eerder aangehaald, een explosie van de bouw aan de gang sinds de laatste 9 jaar. Dit is de reden waarom er vrij veel mogelijkheden zijn tot het huren van een huis of appartement, op voorwaarde dat de persoon zich de huurprijs kan veroorloven.

Informatie over de huurmarkt kan bekomen worden in de dagbladen en de immobiliënkantoren in gans Kosovo:

www.kohaditore.com

www.ofertasukses.com

www.kosovarealestate.net

realestate@kosova-yp.com

++ 377 44 363 664

++ 386 49 363 664

www.ecoimpex-90.com

Str. Fehmi Agani 9/1

Prishtinë/Pristina 10000

Kosovo

Telefoon: +381 (0)38 222 757

Fax: +381 (0)38 249 263

Bovendien beheert het Kosovo Property Agency lijsten voor het huren van huizen/appartementen van de Servische minderheid die meestal leeg staan.

3.2.5.1 Eventuele hindernissen voor sommige groepen

Zie afdeling 3.2.4.2.

3.2.5.2 Bij benadering relevante prijzen

In Prishtinë/Pristina zijn de huurprijzen voor appartementen ongeveer 300 EUR tot 700 Euro, dikwijls los van de grootte ervan. Voor huizen zijn de prijzen tussen 1,000 EUR en 4,000 Euro. Buiten Prishtinë/Pristina liggen de prijzen ongeveer 30% lager. De huurprijs hangt af van de ligging van de huurpanden.

3.2.5.3 Beschikbare subsidies

Niet beschikbaar.

3.2.6 Andere accommodatiemogelijkheden op middellange termijn

Niet beschikbaar.

3.2.7 Tijdelijk onderdak

Er zijn geen specifieke tijdelijke opvangmogelijkheden voor daklozen. Het Ministry of Labour and Social Welfare - MLSW³³ biedt tijdelijk onderdak aan terugkeerders voor maximum zeven dagen. Werknemers van het MLSW tewerkgesteld in de Prishtina International Airport - PIA ondervragen alle terugkeerders bij hun aankomst in PIA en als een terugkeerder geen overnachtingplaats heeft, zal hij/zij opgevangen worden in een hotel in Prishtina en zullen de hotelkosten betaald worden door het MLSW. Deze tijdelijke opvang is beperkt tot een maximum van zeven dagen. Indien een terugkeerder er na deze periode niet in geslaagd is onderdak te vinden, zal hij doorgestuurd worden naar de gemeentelijke dienst voor sociaal welzijn, dat verantwoordelijk is voor het vinden van een oplossing voor zijn huisvesting. In de praktijk echter is het bijna onmogelijk voor de dienst voor sociaal welzijn van de gemeentelijke autoriteit om een oplossing te vinden omdat er een tekort is aan tijdelijke opvangplaatsen.

3.3 Levensonderhoud - basis"noden"

In Kosovo is de armoede algemeen en is ze hardnekkig blijven voortbestaan tussen 2000 en 2005. Het gemiddelde maandloon voor 2005/2006 wordt geschat op 209.40 EUR. Ongeveer 45% van de Kosovaarse bevolking leeft in armoede en 18% in extreme armoede. De gemiddelde groei van de groei van de GDP³⁴ bedroeg de laatste 5 jaar (van 2002 tot 2007) ongeveer 1.5 procent. Deze langzame groei is te wijten aan een combinatie van

³³ MLSW, Ministry of Labour and Social Welfare : Ministerie van Tewerkstelling en Sociaal Welzijn.

³⁴ GDP, Gross Domestic Product: Bruto Nationaal Product, BNP.

weinig investeringen in Kosovo met de aan de gang zijnde terugtrekking van de internationale gemeenschap uit het land. De vooruitzichten op een stijging van de groei zijn onzeker. Het IMF³⁵ verwacht dat de arme economische fundamenten en de actuele terugtrekking van de donoren deze groei nog een zekere tijd zullen vertragen. De arme infrastructuur en energie zullen de voornaamste remmen zijn.

De armere bevolking heeft de tendens zich te concentreren in grote, oudere gezinnen met een grotere afhankelijkheid, met meer werklozen en gelokaliseerd in zowel de plattelandszones als in de gebieden van Mitrovicë/Mitrovica en Ferizaj/Urosevac.

3.3.1 Tewerkstelling

Het Ministerie van Arbeid heeft zijn Kosovaarse Tewerkstellingstrategie (2008-2013) voorgesteld. De hoge implementatiekosten echter hebben de aanneming ervan verhinderd. Het ontbreken van een strategisch en wetgevend kader en een tekort aan administratieve capaciteiten vormen hinderpalen voor de ontwikkeling van een adequate tewerkstellingspolitiek in Kosovo. Het Kosovaars Actieplan voor Jeugdteewerkstelling moet nog geïmplementeerd worden. Het Ministerie van Arbeid en Sociaal Welzijn heeft weinig administratieve mogelijkheden. De verhouding tussen ambtenaren van de Openbare Tewerkstellingsdienst met het aantal te ondersteunen werkzoekenden is vandaag 1:1,800. Bijgevolg bestaan er noch duidelijke afspraken noch procedures om het beleid en hun implementatie te ontwikkelen, te beheren, te controleren en te evalueren. De private sector wordt niet betrokken bij het tewerkstellingsbeleid, waardoor zijn doeltreffendheid ondermijnd wordt.

Discriminatie in de tewerkstelling wordt geregeld in artikel 183 (Schending van de Rechten op Tewerkstelling en Werkloosheid) van het Strafwetboek van Kosovo van 06/07/2003. Wie het recht van personen op vrije tewerkstelling onder gelijke voorwaarden, zoals bij wet vastgelegd, ontkent of beperkt, zal gestraft worden met een boete of met een gevangenisstraf van minstens een jaar.

Statistische gegevens van het Ministerie van Arbeid en Sociaal Welzijn tonen aan dat de tewerkstellingsgraad in 2007 tussen 29% en 35% lag. De tewerkstelling bij vrouwen ligt beduidend lager (15%) dan bij de mannelijke bevolking (47-56%). Personen met een hogere opleiding hebben betere tewerkstellingskansen (80%) dan deze met weinig of geen opleiding. Meer dan 80% van de tewerkstelling in 2007 situeert zich in de private sector. Bijna 620 personen hebben gesolliciteerd voor één job. Wat de economische sectoren betreft, heeft de tertiaire sector (dienstensector) de hoogste (67%) vraag naar werknemers, dit in vergelijking met de industriesector.

Algemeen wordt heel weinig vooruitgang gemeld in het domein van de tewerkstelling. Bovendien beschikt Kosovo over geen actieplan voor personen met een handicap. Kosovo heeft een tekort aan revalidatiemogelijkheden voor de sociale reïntegratie van personen met een handicap. De revalidatie en resocialisatie van personen met een fysieke handicap wordt uitsluitend door niet-gouvernementele organisaties gedragen. De toegang tot middelbare scholen voor personen met speciale noden is niet gewaarborgd.

3.3.1.1 Werkloosheid

Kosovo blijft één van de landen met de hoogste werkloosheidsgraad in de regio. De geregistreerde werkloosheidsgraad in Kosovo bedraagt 43% van de economisch actieve bevolking.

³⁵ IMF, International Monetary Fund : Internationaal Monetair Fonds.

Eind juni 2008 werd een totaal van 335.935 werklozen (in vergelijking met 334.595 werklozen in 2007) geregistreerd door de Kosovaarse openbare tewerkstellingsdiensten, wat een stijging van de werkloosheidsgraad betekent van 0.95% ; ongeveer 90% van alle geregistreerde werkzoekenden zijn dit voor minstens 12 maanden. Het hoogste aantal werkzoekenden tijdens deze periode werd geregistreerd in Prishtinë/Pristina en Mitrovice/Mitrovica, gevolgd door de regio Prizren.

Bij de langdurige werklozen bestaan de meest benadeelde groepen uit vrouwen, Roma's, Ashkali, Egyptenaren en personen met een handicap. Het huidige voordelenpakket voor personen met een handicap werkt ontmoedigend bij het zoeken naar werk; de voordelen voor mindervaliden zijn uitsluitend van toepassing als deze personen niet werken of een beroepsopleiding volgen.

De vrouwelijke tewerkstelling blijft zorgwekkend. Jonge vrouwen kennen een hogere werkloosheidsgraad (56-61%) dan mannen (32-36%) en vinden gemakkelijker werk in laaggekwalificeerde en deeltijdse jobs, alsook jobs voor een bepaalde duur. De jongerenwerkloosheid is bijzonder hoog in Kosovo en bedraagt bijna vijf keer het gemiddelde van de EU. 74% van alle werklozen zijn jongeren. Personen met weinig of geen opleiding maken 70% uit van de werklozenbevolking.

3.3.1.2 Arbeidsmarktprogramma's

De recente statistieken betreffende de arbeidsmarkt tonen aan dat 56.6% van de werkzoekenden in Kosovo ongeschoold zijn, wat aanleiding geeft tot een eindeloze spiraal van structurele werkloosheid. Aan de andere kant is er een discrepantie tussen de bekwaamheden, zoals die in het officiële onderwijs worden aangeleerd, en deze die op de arbeidsmarkt vereist worden. Het is duidelijk dat de Kosovaarse bevolking te weinig geschoold is om te beantwoorden aan de noden van een moderne economie. Dit plaatst onderwijshervormingen bij de topprioriteiten van de samenleving.

Er is nagenoeg geen contact tussen het Kosovaarse hoger onderwijs en de instellingen voor wetenschappelijk onderzoek, hoewel dit voor beiden gunstig en lonend zou zijn. Er is noch samenwerking noch enige informatiedoorstroming, wat de modernisering van het hoger onderwijs zou stimuleren. Op die manier produceert Kosovo elk jaar ongeveer 25.000 werklozen die niet beantwoorden aan de marktnoden. Er is dus geen goed onderwijssysteem dat afgestudeerden levert die in overeenstemming zijn met de noden van de arbeidsmarkt.

In Kosovo wordt de beroepsopleiding in de secundair niveau georganiseerd voor leerlingen, die op die manier hun lager onderwijs vervolledigen, vermits ze geen plaats verdienen in een hogeschool. Er bestaan ongeveer 50 beroepsscholen, elk met een beperkt aantal gespecialiseerde programma's. Het Ministerie van Onderwijs heeft in 2003 het Strategisch Document voor Beroepsopleiding opgesteld en erkent dat de financiële middelen voor de beroepsscholen heel beperkt zijn. De academische aanpak van de beroepsopleiding wordt medebepaald door een aantal kenmerken die men moet plaatsen in de ruimere context waarin beroepsscholen zich in Kosovo bevinden, zoals een quasi totaal gebrek aan industriële activiteit in Kosovo, de afwezigheid van betekenisvolle banden met werkgevers uit zowel de openbare als de private sector, een tekort aan materialen en financiële middelen om het praktijkonderwijs te ondersteunen, enz.

Werklozen dienen zich te registreren bij de gemeentelijke dienst voor tewerkstelling, teneinde informatie te ontvangen over de arbeidsmarkt, de jobmogelijkheden en de opleidingsprogramma's alsook om hun werkloosheidsvergoeding te ontvangen:

Nr	Centrum voor Sociaal Welzijn (CSW)	Manager	Contactnummer
1	Prishtinë/Prishtina	Fahrush Neziri	038 244 841/044 164 019
2	Prizreni/Prizren	Nuhi Koqinaj	029 223 451/044 139 850
3	Peja/Pec	Drita Kemendi	039 433 473/044 298 803
4	Mitrovicë/Mitrovica South	Miran Salihu	028 535 440/044 208 777
5	Mitrovicë/Mitrovica North	Miladin Gjurovic	028 665 159/063 8184830
6	Gjilan/Gnjilane	Riza Syla	0280 320 140/044 177 399
7	Gjakovë/Gjakovica	Gjon Luli	0390 323 510/
8	Deqan/Decane	Agron Kuqi	039 461 014/044 327 961
9	Klinë/Klina	Enver Berisha	039 471 476/044 209 872
10	Istogu/Istog	Fitore Rexhaj	039 451 140/044 138 698
11	Obiliq/Obilic	Fatime Halimi	038 562 077
12	Fushë Kosovë/Kosovo Polje	Isak Zogjani	038 536 462
13	Glllogovc/Glogovac	Avdi Gashi	038 584 356
14	Lipjan/Lipljane	Ganimete Murseli	038 581 454
15	Pudujevë/Podujevo	Skender Muqaj	038 571 838/044 319 693
16	Novobërdë/Novobrdó	Vlanka Ivkovic	038 576 037/044 345 235
17	Viti/Vitina	Demush Ahmeti	0280 381 660/044 194 041
18	Kamenicë/Kamenica	Naser Vokshi	0280 371 099/
19	Ferizaj/Urosevac	Shyqeri Mehmeti	0290 327 525/044 299 678
20	Ranillug/Ranilug	Miroslav Dejanovic	044 177 417
21	Shterpcë/Strpce	Dosta Racicevic	064 383 15 43
22	Kacanik/Kacanik	Ramadan Luzha	0290 380 671/044 224 919
23	Zveqan/Zvecane	Svetlana Mihajlovic	028 665 159/063 862 09 71
24	Leposaviq/Leposavic	Dragan Jablanovic	028 83 977/ 063 862 09 71
25	Skenderaj	Halil Hamzaj	028 582 247/044 192 123
26	Vushtri/Vucitrn	Ibush Fazliu	028 572 006
27	Zubin Potoku/Zubin Potok	Tatjana Kompirovic	028 460 064/064 822 67 03
28	Dragash/Dragas	Ibrahim Gashi	029 281 227/044 415 635
29	Malishevë/Malisevo	Afrim Zogaj	029 269 004/044 204 708
30	Rahovec/Orahovac	Florije Boshnjaku	029 276 663/044 611 812
31	Suharekë/Suwareka	Sami Rakaqi	029 271 165/044 209 864

3.3.1.3 Arbeidsomstandigheden

De arbeidsomstandigheden worden bepaald door het Ministry of Labour and Social Welfare en zijn gebaseerd op de richtlijn Nr. 2001/27, op de Basis Arbeidswetgeving van Kosovo en op collectieve arbeidsovereenkomsten. De wet voorziet in de bescherming van de rechten van werknemers met inbegrip van anti-vakbonden- en gender discriminatie. Bovendien regelt deze wet bepalingen op het jaarlijkse verlof, het minimumloon, de betaling van overuren, moederschap, verlof en ziekteverlof.

Werkuren

De UNMIK Richtlijn Nr. 2001/27, gevolgd door de Arbeidswet, houdt gedetailleerde wetsbepalingen in over werkuren, zoals bvb. dat werkuren niet meer dan 40 uren per week mogen bedragen en dat een werkdag de 12 uren niet mag overschrijden. Overuren mogen niet meer dan 20 uren per week of 40 uren per maand bedragen. De wet voorziet dat overuren betaald worden aan het tarief van 20% per uur of gecompenseerd worden met dezelfde tijdsduur in de loop van de volgende maand. Het is de werkgever die de keuze maakt per individueel geval.

Het gemiddelde loon wordt geschat op ongeveer 230 EUR per maand.

Personal Income Taxes (PIT)³⁶

Lonen van minder dan 960 EUR betalen jaarlijks een PIT= 0%, lonen van 961 - 3,000 EUR betalen een PIT= 4%, lonen van 3,001 - 5,400 EUR een PIT = 8% en lonen van minstens 5,400 EUR betalen jaarlijks een PIT = 10%.

Betaald Verlof

De wet voorziet in de volgende betaalde verlofdagen:

- Het jaarlijks verlof voor het eerste werkjaar bedraagt 12 werkdagen, respectievelijk 18 werkdagen voor de volgende jaren.
- Wettelijke feestdagen: als een werknemer werkt op die dagen, worden de werkuren beschouwd als overuren.
- Onbetaald verlof: dit soort verlof is onderworpen aan een overeenkomst tussen werknemer en werkgever.

Zwangerschaps- en ziekteverlof: zie afdeling 3.3.5.2

Ondanks verbetering, is er tot op heden weinig vooruitgang geboekt op het vlak van de gezondheid en veiligheid op het werk.

3.3.1.4 Toegang tot korte termijn / occasionele jobs

Korte termijn-/occasionele jobs zijn schaars in Kosovo. Bovendien is er weinig coördinatie tussen de relevante autoriteiten (Ministry of Labour and Social Welfare) en de private sector, die de belangrijkste leverancier is van korte termijn jobs. Hoe dan ook heeft de definitie van de politieke rechtspositie van Kosovo de lokale autoriteiten de weg versperd tot mogelijkheden voor seizoenarbeid in de regio. Recent heeft het Ministry of Culture, Youth and Sports³⁷ van de Kosovaarse Regering een akkoord ondertekend met het German Federal Employment Agency³⁸(Deutsche Bundesagentur für Arbeit) dat de weg opent voor mogelijkheden. Dit akkoord biedt in Duitsland seizoenarbeid aan voor studenten tussen 18-35 jaar met een goede Duitse taalvaardigheid en die ingeschreven zijn in een Kosovaarse openbare of privé-universiteit.

Overeenkomstig de Arbeidswet mogen tijdelijke en periodieke jobs in de landen van de regio maximum 120 werkdagen per jaar bedragen. Werkgevers kunnen studenten en jongeren inhuren via studenten- en jeugdorganisaties/-verenigingen, op voorwaarde dat deze niet meer dan 26 jaar oud zijn.

Een ander akkoord werd ondertekend onder de naam "BRIDGE Kosovo-Finland" tussen het Ministry of Labour and Social Welfare en de autoriteiten van Finland en hebben betrekking tot seizoenarbeid voor werkzoekenden uit Kosovo. In dit project zullen ongeveer 100 personen uit alle regio's van Kosovo betrokken worden en ingezet worden om te werken in het onderhoud van appartementen, huizen, openbare gebouwen en groene zones. De vereisten voor deze jobaanbiedingen in Finland zijn: ingeschreven zijn in de regionale tewerkstellingsdienst; jonger zijn dan 30 jaar; ervaring hebben in de aangeboden job; en de basiskennis van de Finse of Engelse taal is wenselijk.

Bovendien bestaat in bijna alle steden in Kosovo een informele markt voor korte termijn jobs, die hoofdzakelijk bestaat uit fysieke arbeid (bouwsector) op dagelijkse basis en aan

³⁶ Personal Income Taxes, PIT : Persoonsbelastingen.

³⁷ Ministry of Culture, Youth and Sports : Ministerie van Cultuur, Jeugd en Sport.

³⁸ German Federal Employment Agency: Duitse Federaal Tewerkstellingsagentschap.

een loon van 10 tot 15 EUR per dag. Deze markten zijn gewoonlijk gesitueerd dichtbij de groentemarkt van de stad en zijn gemakkelijk bereikbaar.

3.3.1.5 Tekort aan (grote vraag naar) specifieke beroepen

Gebaseerd op een onderzoek van de tewerkstellingsmarkt door de regionale diensten voor werkgelegenheid, als operationele partner van het Ministry of Labour and Social Welfare, en door de ILO (International Labour Organization)³⁹ werd vastgesteld dat er op de Kosovaarse tewerkstellingsmarkt een grote vraag is naar de volgende beroepen:

Boekhouder; mechanische ingenieur; auto elektricien; jobs in bureeladministratie; bakker en banketbakker; jobs in herstel en onderhoud van kantooruitrusting, in verwerking van landbouwproducten, in loodgieterij en pijpmontage, in bouw en verbouwing, in pneumatiek en de hydraulische sector, in business administratie, in herstel en onderhoud van huisuitrusting, in timmerwerk; strijkers van textiel; jobs in de las- en metaalsector; kok en kelner; jobs in elektrische installatie, textiel en informatietechnologie; lasser; grafisch ontwerper; en jobs in installatie en onderhoud van liften.

3.3.1.6 Praktische en contactinformatie

Praktische en contactinformatie over de werkaanbiedingen kunnen gevonden worden op de volgende websites:

<http://www.kohaditore.com>

<http://www.ofertasukses.com>

<http://www.ofertapune.com>

<http://www.portalpune.com>

Ministry of Labour and Social Welfare of Kosovo

<http://www.mpms-ks.org>

e-mail: info_mpms@yahoo.com

tel/fax: 038/ 213-814 ; 038/ 213-022

Ministerie of Trade and Industry of Kosovo⁴⁰

<http://www.mti-ks.org>

Rr. Perandori Justinjan, 3-5

Qytetëza Pejton, 10000 Prishtinë

Tel: +381 (0) 38 200 36010

Fax: + 381 (0) 38 212 807

3.3.2 Contactinformatie met betrekking tot de erkenning van diploma's

Het Ministry of Education⁴¹ is de autoriteit die moet gecontacteerd worden voor de erkenning van bekomen graden (diploma's) in het buitenland:

Ministry of Education Science and Technology⁴² in Kosovo

Adres; Loc. Dardania Gebouw - III, St. Musine Kokollari Nr. 18, 10 000 - Prishtinë/Pristina , KOSOVO

³⁹ ILO, International Labour Organization : Internationale Organisatie voor Arbeid.

⁴⁰ Ministry of Trade and Industry of Kosovo : Ministerie van Handel en Industrie in Kosovo.

⁴¹ Ministry of Education : Ministerie van Onderwijs.

⁴² Ministry of Education, Science and Technology : Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Technologie.

<http://www.masht-ks.org>
Tel: +381 (0) 38 549 973
masht@ks-gov.net

3.3.3 Onderwijs- en opleidingsprogramma's

Onderwijs en opleiding worden geregeld bij Wet Nr 02/L-42, dat aangenomen werd door het Kosovaars Parlement.

3.3.3.1 Door de Regering

Het Ministry of Labour and Social Welfare heeft acht regionale Vocational Training Centres/ VCTs⁴³. Deze centra organiseren opleidingsprogramma's in knelpuntberoepen voor volwassenen, die werkloos zijn omdat ze over geen aangepaste opleiding beschikken.

Vocational Training Centre (VCT)	Contactinformatie
VTC Prishtinë/Prishtinë/Pristina	tel: 038/ 564 043; str. "Tahir Zajmi" pn. 10000 Prishtinë
VTC Mitrovicë/Mitrovica	tel: 028/ 530 266; st. "Fushë Ibër" pn. 41000 Mitrovicë
VTC Prizren	tel: 029/ 243 684; str. "Manastirit" nr.1 20000 Prizren
VTC Gjilan/Gnjilane	tel: 0280/ 21 231; str. "Idriz Seferi" pn. Gjilan
VTC Ferizaj/Urosevac	tel: 0290/ 27 101; str. "Ramadan Rexhepi" Ferizaj
VTC Gjakovë/Dakovica	tel: 0390/ 25 071; str. "Mbretëresha Teuta" nr.72, Gjakovë
VTC Pejë/Pec	tel: 039/ 433 860; str. "Mbretëresha Teuta" nr.95, Pejë
VTC Dolane	tel: 063/ 823 7747; 044/ 350 847 dorp Dolane

Deze VTCs organiseren opleidingscursussen in ongeveer 26 verschillende beroepen en steunen hiervoor op een marktonderzoek van de vraag naar beroepen. De doelgroepen zijn werkloze jongeren, vrouwen, personen met speciale noden en minderheidsgroepen.

3.3.3.2 Door privé-ondernemingen

De volgende privé-bedrijven organiseren opleidingsprogramma's in Informatietechnologie:

AUK (American University in Kosovo) ⁴⁴	Gërmia Campus, Rr. "Nazim Gafurri" nr.21
---	--

⁴³ VTC, Vocational Training Centres, : Centra voor Beroepsopleiding.

⁴⁴ AUK, American University in Kosovo : Amerikaanse Universiteit in Kosovo.

	10000 Prishtinë
Cactus Trainings	Kolonia Ramiz Sadiku pn. Qyteza Pejton Prishtinë, tel: 038/ 246 888 e-mail: info@cactus.com , http://www.cactus.com
Kujtesa	Tel: 044/ 156 901; 10000 Prishtinë e-mail: shkolla@kujtesa.com
Microsoft	Sheshi "Adem Jashari", pn. 028/ 30 795 40000 Mitrovicë
UBT (University of Business and Technology)	Lagjja Kalabria pn. Prishtinë tel: +371 38/ 541 400; http://www.ubt-uni.net ; e-mail: info@ubt-uni.net

3.3.3.3 Door internationale organisaties of NGO's

APPK-AGEF DAWIDAK	Str. "Andrea Gropa", pn 10000, Prishtinë tel: 038/ 243 474; e-mail: info@appk.org , http://www.appk.org
GTC (German Training Centre; Qendra Gjermane e Trainimit)	Str. "Bislim Bajgora", pn. 41000 Mitrovicë tel: 028/ 530 156; e-mail: director@gtc-kosovo.org
Saudi Joint Relief Committee for Kosovo	Bulevardi-Bill Clinton, (ish "Novi Domi") Dardani, Prishtinë; tel: 038/ 549 203
"Don Bosko" School	Str. "Tahir Zajmi", Prishtinë; tel: 038/ 541 169 e-mail: pristine@sdbime.it
Humanitarian Association from Qatar	Rruga e Marevcit pn., Prishtinë tel:038/ 243 935; 038/ 243 936
Swisscontact Office in Prishtinë/Pristina	Str. 6 Hamdi Gashi 32 P.O Box 185, 10000 Prishtina, Republika e Kosovës Tel: +381 (0)38 517 543 Fax: +381 (0)38 517 543
Office in Gjakova	Str. M.Cama nr.14. 50000 Gjakovë, Republika e Kosovës Tel & Fax; +381 (0)390 324 290
GTZ	GTZ Office Prishtinë/Pristina Hajrullah Abdullahu Street 25 10000 Prishtinë/Pristina , Kosovo Tel: +381 38 224 956 Fax: +381 38 243 776 Email: gtz-kosovo-buero@gtz.de ,

SIDA	swedishoffice.pristina@sida.se Tel: +381 (38) 24 57 95 Fax: +381 (38) 24 57 91
KOSVET	Programme Office Str. Dukagjini 116, 10000 Pristina, Kosovo Tel/Fax: + 381-38-224713 www.pem-consult.de/kosvet kosvet@pem-consult.de

3.3.4 Een nieuwe zaak opstarten

Elke terugkeerder kan een nieuwe zaak opstarten met eigen fondsen of met leningen in banken, Micro-financieringsinstellingen (MFI) of NGO's.

3.3.4.1 Wettelijke voorwaarden

Volgens de wet moeten alle handelszaken in Kosovo ingeschreven zijn in het Kosovo Business Registration Agency⁴⁵, dat deel uitmaakt van het Ministry of Trade and Industry in Kosovo.

Kosovo Business Registration Agency

Str. Perandori Justinjan, 3-5 Qytetëza Pejton, 10000 Prishtinë, Kosovo

Tel: +381 (0) 38 200 36010, Fax: + 381 (0) 38 212 807

www.mti-ks.org

De activiteiten van het Business Registration Agency zijn de volgende:

- Registratie van nieuwe handelszaken;
- Opnieuw registreren van de zaken die voorlopig geregistreerd werden;
- Registratie van de Handelsnaam die gebruikt kan worden bij elke vorm van handel drijven;
- Registratie van alle filialen van de zaak in Kosovo;
- Registratie van buitenlandse filialen van de maatschappij - vertegenwoordigers in Kosovo;
- Registratie van de wijzigingen in de informatie zoals die in de voorlopige registratie werd gemeld;
- Aannemen van de jaarlijkse rapporten en de jaarlijkse financiële overzichten (jaarlijkse balans) van Maatschappijen, Beursgenoteerde Maatschappijen en Beperkt Publieke Ondernemingen;
- Schrappen uit het register van de handelszaken van ondernemingen die niet functioneren, of die de betreffende wetgeving niet respecteren of het artikel 34.4 van AU Nr. 2002/22 overtreden;
- Ontwerp en uitdeling van de registratieformaliteiten;
- Uitdelen van certificaten voor geregistreerde handelszaken;
- Bezorgen van afschriften en certificaten voor kopijen van documenten uit het Handelsregister;
- Samenwerken met de Dienst voor Statistieken, Belastingadministratie en andere Diensten of Agentschappen;
- Veilig bewaren van geschreven en elektronische gegevens; en
- Informatie openbaar maken door publicatie van mededelingen, door documenten

⁴⁵ Kosovo Business Registration Agency : Agentschap voor Handelsregistratie in Kosovo.

met voorgedrukte informatie, door fotocopies van documenten en eveneens door verrichtingen via de internet website.

Hieronder een overzicht van de verschillende soorten bedrijven:

Individuele Zaak - is een natuurlijk persoon die zaken doet. Een natuurlijk persoon, die handelt als een persoonszaak, is verantwoordelijk voor alle zakenschulden. Om een individuele handelszaak te registreren, is het nodig om het formulier "B" in te vullen, 7 Euro te betalen, een copie te geven van de ID en van de huurovereenkomst als er gehuurd wordt en het bewijs van de Kosovo Energetic Corporation⁴⁶ dat men zijn verplichtingen nakomt. Een wijziging of herroeping van de registratie gebeurt door het Business Registration Agency⁴⁷ en kost 5 Euro.

Algemeen Partnerschap - is een vennootschap die opgezet wordt door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen die als partners optreden in de zakenactiviteiten onder één enkele zaken naam en die aansprakelijk zijn voor de activa van hun contracten. Om een Algemeen Partnerschap te registreren is het nodig om het formulier "B" in te vullen, 7 Euro te betalen, een copie van de ID van alle eigenaars en een copie van het huurcontract in geval er gehuurd wordt, voor te leggen. Een wijziging of herroeping van de registratie gebeurt door een administratieve betaling van 5 Euro.

Beperkt Partnerschap - is een vennootschap die opgezet wordt door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen die als partners optreden in het uitoefenen van een zakenactiviteit onder een eigen zaken naam. Om een beperkt partnerschap te registreren is het noodzakelijk om het formulier "B" in te vullen, 7 Euro te betalen, de copies van de ID van alle eigenaars en van de huurovereenkomst in geval er gehuurd wordt, voor te leggen. Een wijziging of herroeping van de registratie gebeurt door een administratieve betaling van 5 Euro. Er wordt ook informatie gevraagd voor alle beperkte en onbeperkte partners.

Vennootschap met Beperkte Aansprakelijkheid - is een vennootschap opgezet door één of meerdere (tot 50) natuurlijke en/of rechtspersonen die in de hoedanigheid van vennootschap leden een zakenactiviteit uitoefenen onder een eigen zaken naam. Vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid zijn verantwoordelijk voor hun verplichtingen met al hun activa. Een minimum investering van 2,500 Euro is vereist om een vennootschap op te richten. Om een Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid te registreren is het noodzakelijk om het formulier "A - O" in te vullen, de akten van oprichting of de statuten van de vennootschap voor te leggen, copies van de ID van de eigenaar/s indien het om natuurlijke personen gaat, of copies van de registratie in het registratieregister als het om rechtspersonen gaat. Ook worden copies van de ID van de vennootschap leden en de directeur, een copie van de huurovereenkomst in geval er gehuurd wordt, en een deposito van een minimum bedrag van 2,500 Euro vereist. Het registratiebedrag is 22 Euro en de wijziging of herroeping van de registratie loopt op tot 20 Euro.

Beursgenoteerde Vennootschap - is een vennootschap opgezet door één of meerdere natuurlijke en/of rechtspersonen in de hoedanigheid van aandeelhouders die een zakenactiviteit met een eigen zaken naam oprichten. Het vereiste minimum bedrag aan activa om een Beursgenoteerde Vennootschap op te richten is 25,000 Euro. Om een Beursgenoteerde Vennootschap te registreren is het noodzakelijk om het formulier "A - O" in te vullen, de akten van oprichting of de statuten van de vennootschap voor te leggen, copies van de ID van de eigenaar/s, als het om natuurlijke personen gaat, of copies van de registratie in het registratieregister als het om rechtspersonen gaat. Ook de copies van de ID van de vennootschap leden en de directeur, een copie van de huurovereenkomst in geval

⁴⁶ Kosovo Energetic Corporation : Kosovo Energie Maatschappij.

⁴⁷ Business Registration Agency : Agentschap voor Handelsregistratie.

er gehuurd wordt, en een deposito van een minimum bedrag aan activa van 25,000 Euro zijn vereist. Het registratiebedrag is 22 Euro en een wijziging of herroeping van de registratie loopt op tot 20 Euro.

Buitenlandse Vennootschap - is een vennootschap met buitenlandse statuten van een natuurlijk persoon. Buitenlandse investeerders mogen niet meer dan 49 % van de eigendomsrechten bezitten of controle intresten ontvangen voor een vennootschap die militaire producten maakt of verdeelt. Om een Buitenlandse Vennootschap te registreren is het noodzakelijk om het formulier "A - O" in te vullen, de copie van de buitenlandse registratie van de vennootschap, een beslissing van de leden of van de algemene vergadering van aandeelhouders om een vertegenwoordigende vennootschap in Kosovo te openen, het bewijs van betaling van belastingen, de huurovereenkomst ingeval er gehuurd wordt, de vertegenwoordigende autoriteiten, een copie van ID of paspoort van de directieleden of van de algemene directeur te leveren. Het registratiebedrag is 22 Euro en een wijziging of herroeping van de registratie loopt op tot 20 Euro.

Coöperatieve Vennootschap - is een handelsvennootschap waarvan de activa verdeeld zijn in aandelen met dezelfde waarde. Leden van de Coöperatieve Vennootschap zijn niet aansprakelijk voor de verplichtingen van de vennootschap. Een Coöperatieve vennootschap kan opgericht worden door een of meerdere natuurlijke en/of rechtspersonen met startactiva van minimum 500 Euro. Om een Coöperatieve vennootschap te registreren is het noodzakelijk om het formulier "K-O" te registreren en de copies van de ID van de Coöperatieve Voorzitter, van de Directeur en van de directieleden, een copie van de huurovereenkomst, een copie van de gemeenschappelijke statuten en een deposito van activa voor een bedrag van 500 Euro neer te leggen. Het registratiebedrag is 22 Euro en de wijziging of herroeping van de registratie loopt op tot 20 Euro.

Licenties

Alle handelszaken in Kosovo moeten over een licentie beschikken. Deze licentie wordt toegekend door het Ministry of Trade and Industry na voorlegging van de volgende documenten:

- Fotocopie van de bouwvergunning van de respectievelijke gemeente, indien de zaak gebouwd of verbouwd wordt;
- Fotocopie van de registratie van de handelszaak uitgeschreven door het Kosovo Business Registration Agency;
- Fotocopie van de VAT⁴⁸-registratie (indien vereist);
- Verklaring, dat als bewijs geldt, van de Belastingenadministratie van Kosovo dat de zaak geen achterstallige belastingen schuldig is noch onderhevig is aan wettelijke procedures;
- Registratiebedragen hangen af van het soort zaak (zie hieronder); en
- De licentie moet elke twee jaar hernieuwd worden en kan op elk moment opgezegd worden op vraag van de aanvrager.

Bedrijven moeten ook de toestemming krijgen van de respectievelijke gemeentelijke autoriteiten. Om een tweejaarlijkse hernieuwbare toestemming te krijgen, moeten de volgende documenten aan de gemeenteautoriteiten voorgelegd worden:

- Fotocopie van de registratie van het bedrijf en fotocopie van de licentie;
- Fotocopie van het gemeentepan van de gemeente waar het bedrijf zich zal vestigen, of copie van het huurcontract ingeval het gebouw gehuurd wordt; en
- Betaling van de registratie aan de gemeente, dat, naargelang het soort bedrijf

⁴⁸ VAT, Value Added Tax : Belastingen op de Toegevoegde Waarde.

tussen 75 Euro en 1,000 Euro bedraagt.

Belastingen

De volgende drie belastingstelsels zijn in werking door de Kosovo Belastingenadministratie:

- Vennootschapsbelastingen (CIT)⁴⁹. Voor bedrijven met een jaarlijkse omzet van meer dan 50,000 Euro en voor bedrijven met een jaarlijkse omzet tussen 5,000 en 50,000 Euro bedraagt de CIT 20 %. Bedrijven met een jaarlijkse omzet van minder dan 5,000 Euro moeten elke drie maanden een vast CIT bedrag betalen van 37.50 Euro.
- Persoonsbelastingen (PIT). Voor jaarlijkse salarissen van minder dan 960 Euro is de jaarlijkse PIT 0 %. Voor salarissen tussen 961 en 3,000 Euro is de jaarlijkse PIT 4 %, voor salarissen tussen 3,001 en 5,400 Euro is de PIT 8 %, en voor salarissen van meer dan 5,400 Euro is de jaarlijkse PIT 10 %.
- Value Added Taxes (VAT). VAT is 16 % in Kosovo.

3.3.4.2 Kredieten en subsidies en de toegang ertoe

De Kosovaarse Regering, via zijn Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development⁵⁰ geeft heel weinig subsidies aan agrarische bedrijven. Er zijn echter verschillende handelsbanken en instellingen voor microfinanciering die korte termijn-, middellange en lange termijnkredieten verstrekken aan bedrijven.

Noodzakelijke documenten voor het bekomen van handelskredieten omvatten:

- Registratiecertificaten uitgeschreven door het Ministry of Trade and Industry, VAT certificaat en informatie over het bedrijf;
- Financiële informatie van de laatste 12 maanden over het bedrijf;
- Inventarislijst van de vennootschap; en
- Copie van het plan en de bezittingen aan de activa die gehypothekeerd kunnen worden.

De maandelijkse kredietintresten van kleine en middelgrote bedrijven rangschikken zich tussen 1.9 en 1.10 %. Het maximum kredietbedrag kan het bedrag van 1 miljoen EUR overschrijden.

INSTELLINGEN VOOR MICROFINANCIERING

FINCA INTERNATIONAL	Hoofdkantoor in Prizren, Str. Shaip Spahiu, pn. Prizren tel: 029/ 631 254; 029/ 622 378; http://www.finca-ks.org FINCA-filiaal in Prishtinë/Pristina , Str. Iliaz Kodra, pn. tel: 038/ 544 925 FINCA-filiaal in Ferizaj, Str. 13 Qershori, pn. tel: 0290/ 327 375 FINCA-filiaal in Gjakova, Str. Nëna Terezë, pn tel: 0390/ 321 704 FINCA-filiaal in Gjilan, Str.Mehmet A.Ersoy, pn tel: 044/ 224 445 FINCA-filiaal in Peja, Str. Mbretëresha Teutë, pn. tel: 039/ 432 823
International Centre for Support to Business	Str. Mostari, #19/6, Prishtinë, tel: 038/ 228 539

⁴⁹ CIT, Corporation Income Taxes : Vennootschapsbelastingen.

⁵⁰ Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development : Ministerie van Landbouw, Bosbouw en Plattelandsontwikkeling.

Intercooperation	Str. Mitëhat Frashëri, nr.6, Arbëri II, Prishtinë Tel: 038/ 243 034
KEP-(Kosovo Enterprise Program)	Str. Bedri Pejani nr. 4, Prishtinë tel: 038/ 245 011; fax: 038/ 245 012 e-mail: info@keponline.net ; http://www.keponline.net
KRK (Kreditimi Rural i Kosovës)	Str. Rexhep Mala, nr.4 Prishtinë tel: 038/ 243 554; e-mail: krk_imf@hotmail.com http://www.micro-credit.net/kosovo/home.html
Mercy Corps International	Str. Bedri Shala, nr.38/C, Bregu Diellit, Prishtinë tel: 038/ 549 704 http://www.mercycorps.org/countries/kosovo
Partner Aid International	Str. Ferizajit, nr.201, Gjilan Tel: 0280/ 327 427; fax: 0280/ 320 388
UNDP (United Nation Development Program)	Qyteza Pejton, nr. 14, Prishtinë; tel: 038/ 249 066/101 e-mail: registry.ks@undp.org ; http://www.kosovo.undp.org

HANDELSBANKEN

Raiffeisenbank

UÇKstraat 51
10000 Prishtinë/Pristina
Tel.: +381 (0) 38 226 400, 401
Fax: +381 (0) 38 226 408
<http://www.raiffeisen-kosovo.com>
info@raiffeisen-kosovo.com

Nova Ljubljanska Bank - NLB

Rexhep Lucistraat 5
10000 Prishtinë/Pristina
Tel.: +381 (0) 38 246 180
Fax: +381 (0) 38 246 189
<http://www.kasabank.com>
kasabank@kasabank.com

ProCredit Bank

Skenderbeustraat
10000 Prishtinë/Pristina
Tel.: +381 (0) 38 240 248
Fax: +381 (0) 38 248 777
<http://www.procreditbank-kos.com>
info@procreditbank-kos.com

Economic Bank

Migjenistraat 1
10000 Prishtinë/Pristina
Tel.: +381 (0) 38 244 396
Fax: +381 (0) 38 243 828
<http://www.bekonomike.com>
bek@bekonomike.com

Bank for Business

UÇKstraat 41

10000 Prishtinë/Pristina
Kosovo / UNMIK
Tel.: +381 (0) 38 244 666
Fax: +381 (0) 38 243 656, 657
<http://www.bpb-bank.com>
hq@bpb-bank.com

3.3.5 Sociale zekerheid

De sociale zekerheid beslaat vier grote thema's:

- Pensioenprogramma's ter ondersteuning van oudere personen en personen met een handicap;
- Sociale begeleidingprogramma's ter ondersteuning van personen in kwetsbare situaties;
- Programma's voor oud-militairen die gewond werden tijdens de oorlog en voor gezinnen van gedode of vermiste oud-militairen; en
- Begeleiding bij het zoeken naar werk om hun gezinnen te ondersteunen.

Het sociale beschermingssysteem is financieel onhoudbaar en is niet efficiënt georganiseerd. Het Ministry for Labour and Social Welfare heeft zijn bevoegdheden in de controlemechanismen beperkt. Er bestaat geen adequaat en geactualiseerde wetgeving. Het systeem van sociale diensten blijft centraal beheerd. Decentralisatie wordt belemmerd door financiële beperkingen en door de beperkte gemeentelijke bevoegdheden. Er zijn geen professionele maatschappelijk werkers in Kosovo met een adequate ervaring en competenties.

Pensioen

Het pensioenplan werd gewijzigd om de toelage te verhogen voor hen die gedurende meer dan 15 jaar bijdragen hebben betaald aan het oude Joegoslavische pensioenfonds. Bijna 132,421 personen ontvangen regelmatig toelagen van het basispensioenstelsel. Hier volgen de verschillende vormen van Regerings- en privé-pensioenen, die gebaseerd zijn op wetten en administratieve voorschriften van de Kosovaarse autoriteiten:

1. De Wettelijke Pensioenen bevatten twee pensioenvormen: A. Basispensioen; en B. het Individueel Gewaarborgd Pensioen.
 - A. Basispensioen - betekent dat een pensioen door de Pensioenadministratie wordt uitbetaald aan alle personen die gewoonlijk in Kosovo verblijven en die de pensioenleeftijd (65 jaar) hebben bereikt. In dit pensioenfonds zijn er twee categorieën rechthebbenden.
 - i. Alle personen die in Kosovo verblijven en de pensioenleeftijd (65 jaar) hebben bereikt zullen een maandelijks pensioen van 40 Euro ontvangen, afhankelijk van hun beroepsloopbaan (of ze gewerkt hebben of niet).
 - ii. Alle personen die in Kosovo verblijven, de pensioenleeftijd (65 jaar) hebben bereikt en het bewijs kunnen leveren dat ze gedurende tenminste 15 jaar gewerkt hebben en bijdragen hebben betaald aan het pensioenfonds, zijn rechthebbend en zullen een maandelijks pensioen van 75 Euro ontvangen.
 - B. Individueel Gewaarborgde Pensioen - betekent dat een pensioen door het Kosovo Pensioenfonds wordt uitbetaald aan personen op pensioenleeftijd die beantwoorden aan de voorwaarden om dit pensioen te ontvangen. De rechthebbenden van dit pensioen zijn diegenen die gewerkt hebben en pensioenbijdragen hebben betaald aan het Pensioenfonds. Dit fonds werd

opgericht in 2002. De werkgever betaalt 5 % van het brutoloon (na aftrek van belastingen) en de werknemer 5% aan de Belastingadministratie. De maandelijkse pensioenkoers van deze uitbetalingen hangt af van het aantal jaren van bijdragen, van het bedrag van die bijdragen en van de jaarlijkse investeringsterugkeer.

2. Aanvullend Werkgeverspensioen - is een pensioen dat door de werkgever aan de werknemer wordt uitbetaald overeenkomstig het Voorschrift Nr. 2005/20. Werkgevers kunnen zorgen voor Aanvullende Werkgeverspensioenen door de oprichting van het Aanvullend Werkgeverspensioenfonds ("Pensioenfonds"). Pensioenfonds zijn wettelijke non-profit fondsen die opgericht zijn in de vorm van stichtingen die de activa van de pensioenen beheren.
3. Aanvullend Individueel Pensioen - is een pensioen dat verworven wordt door natuurlijke personen en uitbetaald wordt door erkende pensioenfonds overeenkomstig het Voorschrift. Een natuurlijk persoon kan voor zichzelf een Aanvullend Individueel Pensioen verwerven door een contract af te sluiten met een erkende bank of andere erkende financiële instelling of met een erkende verzekeringsmaatschappij.

Invaliditeitspensioenen

Het Invaliditeitspensioen geeft een financiële ondersteuning aan personen die beantwoorden aan de wettelijk vastgelegde criteria en vallen onder het Geconsolideerde Budget van Kosovo.

Om recht te hebben op een invaliditeitspensioen moet de aanvrager zijn gewoonlijke verblijfplaats hebben in Kosovo en beantwoorden aan de vereisten van invaliditeit in overeenstemming met de wet op het Invaliditeitspensioen. De Commissie van Geneesheren zal bepalen welke de medische toestand van de aanvrager is.

Personen, die verblijven in, opgesloten zijn of financieel ondersteund worden door instellingen voor mindervaliden, psychiatrische en medische instellingen inbegrepen, die verblijven in religieuze instellingen die zorg dragen voor zieke of gehandicapte personen, of verblijven residentiële scholen en gevangnissen en andere instellingen die subsidies krijgen van het Kosovo Geconsolideerd Budget voor zorg aan mindervaliden, hebben geen recht op invaliditeitspensioen volgens de wet op de Invaliditeitspensioenen.

Personen die bekwaam zijn om te werken of die op één of andere manier tewerkgesteld zijn, met inbegrip van de zelfstandige tewerkstelling zoals bepaald in de belastingwetten van Kosovo, zullen geen recht hebben op een invaliditeitspensioen.

Personen die een basispensioen of een toelage ontvangen volgens het stelsel "Toelagen aan oorlogsinvaliden en naaste familie van personen die gestorven zijn tijdens het gewapende conflict in Kosovo", hebben geen recht op een invaliditeitspensioen.

Een aanvraag voor het invaliditeitspensioen moet voorgelegd worden aan het Centrum voor Sociaal Welzijn van zijn gemeente. De Commissie van Geneesheren herzielt de medische toestand van de aanvrager. Bij de aanvraag moet hij een medisch bewijs voorleggen van een gekwalificeerde geregistreerde geneesheer, die voorafgaand de persoon heeft behandeld of onderzocht. Dit medisch bewijs moet een aantal precieze zaken bevatten:

- Diagnose van de fysieke en/of mentale toestand, ziekte of handicap van de aanvrager;
- Impact van de gezondheidstoestand, ziekte of handicap op de tewerkstelling, met inbegrip van een beschrijving van het verzwakt functioneren van de aanvrager;
- Gegevens over het begin van ziekte of handicap;

- Analyse van de arbeidsbekwaamheid van de aanvrager, met betrekking tot de dagelijkse taken en taken die geassocieerd worden met tewerkstelling; dit moet verwijzen naar de eerste tewerkstelling als er één was; en
- Prognose naar de bestendigheid van de handicap.

Het centrum voor Sociaal Welzijn vraagt dat al het medisch bewijsmateriaal volgens de formaliteiten van het Ministerie, wordt aangetoond. Daarbovenop mogen de respectievelijke autoriteiten of de Commissie van Geneesheren op eigen initiatief eisen dat de aanvrager een nieuw medisch onderzoek ondergaat op het moment en de plaats die ze opleggen.

Deze regel is ook van toepassing voor personen die reeds een invaliditeitspensioen ontvangen en wiens blijvende ongeschiktheid herzien wordt volgens de Wet op het Invaliditeitspensioen. Het niet onderwerpen aan dit onderzoek heeft tot gevolg dat de aanvrager zijn rechten op een invaliditeitspensioen verliest. Hoe dan ook kan altijd een uitzondering worden gemaakt ingeval er een redelijk motief is.

Het maandelijkse bedrag van het invaliditeitspensioen is dezelfde als de maandelijkse uitbetaling van het basispensioen (vandaag 40 Euro).

3.3.5.1 Werkloosheidsuitkeringen en de toegang ertoe

Normaal zijn er geen andere werkloosheidstoelagen dan deze van het sociale begeleidingsstelsel zoals hieronder beschreven.

Sociale Bijstand

Het Kosovaars Parlement heeft de Wet Nr. 2003/15 over het Sociaal Bijstandsstelsel in Kosovo aangenomen, dat uiteenzet wat de wetgeving, criteria en procedures zijn om arme en kwetsbare gezinnen te begeleiden. Ongeveer 325,000 personen vallen onder het sociale bijstandsstelsel.

Er zijn twee belangrijke categorieën criteria die bepalen of een gezin/persoon al dan niet aanspraak kan maken op sociale bijstand.

Niet - Financiële Criteria voor Sociale Bijstand

Om aanspraak te kunnen maken op sociale bijstand, moeten alle gezinsleden hun gewoonlijke verblijfplaats in Kosovo hebben en moet het gezin beantwoorden aan één van de volgende categorieën:

A. Categorie Een.

Een gezin waarvan alle gezinsleden afhankelijk zijn, zoals beschreven in onderafdeling 2.7 van de Wet op het Sociaal Bijstandsstelsel, en waar de afhankelijke familieleden niet werken. Dit houdt de volgende groepen in:

- Personen die ouder dan 18 jaar en permanent en ernstig invalide zijn, zodat ze niet in staat zijn om loonarbeid te verrichten;
- Personen van 65 jaar en ouder;
- Voltijdse loopbanen van personen met een permanente invaliditeit, *of* van personen van 65 jaar en meer die voltijdse verzorging nodig hebben, *of* van kinderen van minder dan 5 jaar;
- personen tot 14 jaar oud;
- Personen van 15 tot en met 18 jaar die voltijds secundair onderwijs volgen;
- Alleenstaande ouders met minstens een kind van minder dan 15 jaar.

B. Categorie Twee.

Een gezin waarin slechts één gezinslid bekwaam is om te werken en die:

- Minstens een kind jonger dan 5 jaar heeft, en/of
- Een weeskind jonger dan 15 jaar heeft, dat permanent opgevangen wordt door een gezin.

Alle familieleden in deze twee categorieën moeten ofwel afhankelijk zijn, zoals bepaald door de wet, ofwel als werklozen ingeschreven zijn in de Diensten voor Tewerkstelling van het Ministerie.

Personen die in instellingen zoals psychiatrische instellingen, bejaardentehuizen, religieuze instellingen, internaten en gevangenis en verblijven of opgesloten zijn, hebben onder deze Wet geen recht op Sociale Bijstandsuitkeringen.

Financiële Criteria voor Sociale Bijstand

Om recht te hebben op sociale bijstand, moet een aanvrager of belanghebbende aan de volgende financiële criteria beantwoorden:

- De waarde van zijn of haar bezittingen moet onder een bepaald plafond liggen.
- Het netto-inkomen (na de nodige aftrek) van het gezin moet onder het Bruto Standaard Maandtarief liggen, dat van toepassing is op dat gezin.

Bepaalde bezittingen kunnen niet gekwantificeerd worden, terwijl andere wel. Kwantificeerbare bezittingen zijn bezittingen die in aanmerking worden genomen om te bepalen of een persoon al dan niet recht heeft op financiële hulp, terwijl niet-kwantificeerbare bezittingen niet in aanmerking worden genomen.

Toepassing op de Sociale Bijstand

De respectievelijke gemeentelijke centra voor sociaal welzijn moeten de aanvragen aanvaarden van gezinnen die menen recht te hebben op sociale bijstand. Elk gezin kan slechts één aanvraag doen in één centrum voor sociaal welzijn op hetzelfde ogenblik.

Gezinnen die een aanvraag doen voor één of meerdere gezinsleden met een permanente en ernstige invaliditeit, zullen door de Commissie van Geneesheren opnieuw onderzocht en beoordeeld worden op hun fysieke conditie.

Periode van ontvangst van de Sociale Bijstand

Personen/families die onder de eerste categorie vallen, kunnen sociale bijstand ontvangen voor een periode tot maximum zes (6) maanden op voorwaarde dat het gezin gedurende de ganse periode blijft beantwoorden aan de criteria bepaald voor deze categorie. Om na verloop van deze periode sociale bijstand te blijven ontvangen, moet het gezin een nieuwe aanvraag doen.

Gezinnen/personen die onder categorie twee vallen, zullen sociale bijstand krijgen voor een periode tot maximum zes (6) maanden op voorwaarde dat het gezin gedurende de ganse periode blijft beantwoorden aan de criteria en dat het daarbij de nodige inspanningen levert om werk te zoeken. De aangewezen autoriteiten zullen bewijsmateriaal vragen van hun inspanningen om werk te vinden; een handleiding met instructies hieromtrent moet nog uitgegeven worden door het ministerie. Om na verloop van deze periode sociale bijstand te blijven ontvangen, moet het gezin een nieuwe aanvraag doen.

De respectievelijke autoriteiten zullen elke aanvrager binnen de 45 dagen per brief informeren over de resultaten van zijn/haar aanvraag.

Een gezin met sociale bijstand moet de autoriteiten onmiddellijk inlichten indien er een

wijziging is van de omstandigheden die de toekenning van de sociale bijstand kunnen beïnvloeden.

Maandelijkse Uitbetalingen van de Sociale Bijstand

Het standaardbedrag van de maandelijkse sociale bijstand wordt berekend op basis van de gezinssamenstelling en is aangepast aan de consumptieprijzenindex:

Gezinssamenstelling	Maandelijkse Standaardkoers	Bruto
Een gezinslid	35 Euro	
Twee gezinsleden	50 Euro	
Drie gezinsleden	55 Euro	
Vier gezinsleden	60 Euro	
Vijf gezinsleden	65 Euro	
Zes gezinsleden	70 Euro	
Zeven of meer gezinsleden	75 Euro	

Het maandelijkse bedrag van de sociale bijstand voor een rechthebbend gezin/persoon wordt berekend volgens de volgende formule:

$$C = A - B$$

C = bedrag van de uitkering aan rechthebbend gezin/persoon;

A = maandelijks Bruto Standaardtarief van de sociale bijstand toepasbaar op de gezinssamenstelling;

B = begroot maandelijks netto-inkomen van rechthebbend gezin/persoon na toegestane aftrek.

3.3.5.2 Ziekteuitkeringen en de toegang ertoe

In het huidige sociaal stelsel van de Kosovaarse Regering, waar geen rechtstreekse financiële steun bestaat voor werknemers, ontbreekt ook een ziekteuitkering. Vrouwen hebben recht op een betaald zwangerschapsverlof van zes maanden, waarvan het bedrag tenminste 70% bedraagt van hun normaal loon. Daarvan worden de eerste drie maanden betaald door de werkgever en de volgende 3 maanden door regeringsfondsen. Bovendien hebben werknemers recht op een maximum betaald ziekteverlof van 30 dagen per jaar. Indien het ziekteverlof veroorzaakt werd door een werkongeval of door verwondingen of ziekte opgelopen tijdens het werk, behoudt de werknemer zijn/haar loon gedurende deze ziekteperiode.

Er moet hier benadrukt worden dat deze hierboven beschreven voordelen enkel van toepassing zijn op werknemers uit de openbare sectoren. Voor wat de rechten van werknemers uit de privé-sector betreft, kan er moeilijk een duidelijk beeld gegeven worden omdat de voordelen sterk variëren naargelang de respectievelijke privé-maatschappijen.

3.3.5.3 Gezinstoelagen en de toegang ertoe

Er bestaan geen andere toelagen dan deze van het sociaal bijstandstelsel zoals hierboven beschreven.

3.3.5.4 Andere toelagen in het sociale welzijnsstelsel

Er bestaat een sociaal bijstandsfonds voor oorlogsinvaliden en voor gezinnen van martelaren. Bovendien biedt het ministerie steun aan speciale gevallen, namelijk aan personen die in instellingen voor MLSW verblijven. De toelage bedraagt 10 Euro per maand per persoon.

Bovendien ontvangen gezinnen, met kinderen tussen 1 en 18 jaar en die een permanente handicap hebben, een financiële steun van 100 Euro per maand. Onder kinderen met een permanente handicap wordt verstaan:

- a) Kinderen met verlamming (niet verplaatsbaar);
- b) Kinderen met volledige blindheid; en eveneens,
- c) Kinderen die, bij hun geboorte of door een opgelopen ziekte of door permanente ziektes, noch in staat zijn om zich alleen te verplaatsen in hun appartement of op andere nodige plaatsen zelfs met gebruik van de nodige hulpmiddelen, noch in staat zijn om zichzelf te voeden, te kleden en om te kleden, om hun fysiologische behoeften te doen en te zorgen voor de nodige persoonlijke hygiëne.

3.3.5.5 Speciale voordelen voor terugkeerders

De regeringsstructuren voorzien niet in sociale voordelen voor de specifieke doelgroep van terugkeerders.

3.3.6 Liefdadigheidsinstellingen met een algemene draagwijdte

Mother Theresa Association

Telefoon: ++381 38 542 854

Email: ntereza@yahoo.com

Red Cross of Kosovo

<http://www.redcroos-ks.org>

Catholic Relief Services

Email: info@crs.org

Website: <http://www.crs.org/kosovo>

Nuttige informatie over operationele NGO's in Kosovo kan men vinden op:

<http://www.advocacy-center.org/Newsletter/NGO%20Directory.pdf>, en

<http://www.kgscenter.org/pdf/ngo.pdf>,

3.3.7 Nuttige gegevens voor de berekening van de leefkosten

Item	Eenheid	Bedrag	Prijs/Eenheid
Brood	Stuk	1	0.30 - 0.60 Euro
Melk	Liter	1	0.82 - 0.90 Euro
Kaas	Kilogram	1	2.60 - 6.00 Euro
Yoghurt	Liter	1	0.92 - 1.00 Euro
Eieren	Stuk	30	2.44 - 2.65 Euro
Rundsvlees	Kilogram	1	5.61 - 6.00 Euro
Olie	Liter	1	1.06 - 1.14 Euro
Rijst	Kilogram	1	1.22 - 1.35 Euro
Suiker	Kilogram	1	0.54 - 0.60 Euro
Zout	Kilogram	1	0.23 - 0.26 Euro
Bloem	Kilogram	1	0.49 - 0.55 Euro
Diepgevroren kip	Kilogram	1	2.03 - 2.28 Euro
Aardappelen	Kilogram	1	0.22 - 0.30 Euro
Ajuinen	Kilogram	1	0.30 - 0.40 Euro
Kool	Kilogram	1	0.30 - 0.35 Euro
Pepers	Kilogram	1	2.66 - 2.90 Euro
Tomaten	Kilogram	1	1.23 - 1.30 Euro
Witte bonen	Kilogram	1	1.95 - 2.50 Euro
Appelen	Kilogram	1	0.52 - 1.40 Euro

Electriciteit	Hoogste tarief	Laagste tarief
	8.31 EUR/100 kWh	5.96 EUR/100 kWh
Centrale Verwarming	Privaat	Commercieel en Institutioneel
	0.84EUR/ maand (geen VAT)	1EUR/m ² maand (geen VAT)
Water	0.40 EUR/m ³	
Stookolie	0.85 EUR /L	
Brandhout	35.00 EUR / m ³	

3.4 Gezondheid

3.4.1 Algemene gezondheidstoestand per regio

Dankzij grote investeringen van de internationale gemeenschap is sedert juni 1999 aanzienlijke vooruitgang geboekt in de diensten voor gezondheidszorg. De Kosovaarse

gezondheidszorgsector blijft echter kampen met talrijke problemen die hoofdzakelijk te wijten zijn aan een tekort aan geschikte professionele gezondheidswerkers, aan een slechte planning en inefficiënt management van de gezondheidsdiensten, aan verouderde uitrustingen en onvoldoende bevoorrading van medicijnen. Deze tekorten hebben een negatieve invloed op de gezondheidstoestand van de Kosovaarse bevolking in het algemeen.

Het is moeilijk om een nauwkeurig beeld te krijgen van de gezondheidssituatie in Kosovo omwille van de beperkingen op de verspreiding en op de nauwkeurigheid van de informatie hierover, wat hoofdzakelijk te wijten is aan een heel slechte werking van het Systeem voor Gezondheidsinformatie. Voor de opmaak van dit rapport werd informatie verzameld vanuit verschillende bronnen, die voorbijgestreefd of onnauwkeurig kunnen zijn, en waardoor de informatie in dit rapport uiterst voorzichtig moet behandeld worden. Desalniettemin wordt aangenomen dat Kosovo de slechtste gezondheidssituatie in Zuidoost-Europa heeft. Zoals aangehaald zijn geldige gegevens over de gezondheidssituatie van de bevolking schaars; hoe dan ook suggereren beschikbare indicatoren dat de gezondheidssituatie van de bevolking relatief slecht is en verder verslechtert:

- 1 Gezondheid van Moeder en Kind - De gezondheidssituatie in de materniteit in Kosovo is slecht in vergelijking met de rest van Europa en de buurlanden. De Maternal Mortality Rate (MMR)⁵¹ wordt aanzien als de hoogste in de regio en recent onderzoek van gegevens die vrijgegeven werden door gezondheidsdiensten wijzen op een MMR van 21 per 100.000 geboorten. Slechte en onvoldoende prenatale zorg wordt beschouwd als één van de hoofdfactoren die bijdragen tot het hoge MMR. Bovendien wijst informatie van de gezondheidsinstellingen erop dat de hoofdredenen voor de moedersterfte bloedingen, infecties, hoge bloeddruk en onveilige abortussen zijn. De Infant Mortality Rate (IMR)⁵² wordt geschat op 44 per 1.000 geboorten; terwijl de mortaliteit "onder 5" geschat wordt op 69 per 1.000 geboorten. Perinatale mortaliteit is 20 op 1.000 geboorten (2006) en is de hoogste in de regio (EU=2006: 6.05).

De vaccinatieprogramma's werden grotendeels stilgelegd tijdens het conflict met als gevolg dat begin 1999 slechts 19% een vaccinatiebescherming genoot. Recente vooruitgang heeft de bescherming in 2005 opgedreven tot meer dan 90%. Hoe dan ook duiden de verschillen in immunisatie tussen de toediening van de BCG-dosis met een vaccinatie van 99.5% (toegediend aan de pasgeborenen tijdens hun verblijf in de gezondheidsdienst) en deze van het vaccin tegen mazelen-/bof-/rubellavaccin (toegediend aan het kind tussen 12 en 18 maanden oud) met een bescherming van slechts 76% op de nood aan een grotere bewustwording en kennis van het belang van vaccinatie.

- 2 Gezinsplanning en Seksuele Overdraagbare Aandoeningen (SOA) inbegrepen HIV/AIDS - Volgens het Demografisch Gezondheidsonderzoek van 2003 gebruikte slechts de helft van de vrouwen op vruchtbare leeftijd een contraceptieve methode, ondanks het feit dat de kennis van voorbehoedsmiddelen bij vrouwen heel hoog lag (97.5% van de vrouwen in Kosovo had minstens over één contraceptieve methode gehoord), terwijl vandaag slechts 35% een contraceptieve methode toepast met een hogere frequentie in de stedelijke gebieden dan op het platteland. Bovendien wijst dit onderzoek op een stijgende trend van SOA. Het epidemiologische beeld van de SOA, inbegrepen HIV/AIDS, blijft echter vaag omdat de rapportering inadequaet en onvoldoende is. Er ontbreekt nog steeds een duidelijke strategie om HIV/AIDS te bestrijden en studies tonen aan dat de kennis van HIV/AIDS in Kosovo laag is. 10.5% van de vrouwen beweert nooit over HIV/AIDS te hebben gehoord. Bij de vrouwen die nooit school hebben gelopen, beweert 47% nog niets over HIV/AIDS gehoord te hebben. Bij de vrouwen die hun studies beëindigd hebben na de lagere school, heeft 12% nog nooit gehoord over

⁵¹ MMR, Maternal Mortality Rate : Mortaliteitsgraad van Moeders.

⁵² IMR, Infant Mortality Rate : Mortaliteitsgraad van Kinderen.

HIV/AIDS.

- 3 Diensten voor rehabilitatie voor mindervaliden - Er is een tekort aan diensten voor rehabilitatie. De rehabilitatie van personen met een fysieke handicap blijft uitsluitend in handen van NGO's. De ontoegankelijkheid van de gebouwen en de openbare diensten voor personen met een handicap blijft zorgen baren.
- 4 Human resources - In het begin van de conflictperiode 1989, moest het overgrote deel van de Albanese gezondheidswerkers de openbare diensten voor gezondheidszorg verlaten en kregen ze geen medische scholing meer in hun eigen taal. Bijgevolg werden parallelle gezondheidsdiensten en onderwijssystemen opgericht om op die manier aan de Albanese bevolking deze diensten te kunnen aanbieden en eveneens om de medische opleiding voor Albanese studenten mogelijk te maken. Zelfs al was de medische opleiding in deze instellingen van een relatief hoog niveau voor wat de theoretische vorming betreft, toch waren de klinische en de praktische training van een mindere kwaliteit omdat de studenten slechts beperkte toegang hadden tot de patiënten in hospitalen. Bovendien is er vandaag nog steeds een grote nood aan praktische vaardigheden en aan een geactualiseerde kennis, ondanks het feit dat de meeste trainingprogramma's na het conflict gefocust werden op een "hands-on" training voor medische professionelen. Recente schattingen tonen aan dat in Kosovo op 1000 inwoners slechts 0.94 dokters, 2.61 verplegers en 0.06 tandartsen beschikbaar zijn. De gebruikersfrequentie van de PHC en de hospitalen is laag en wordt in verband gebracht met de financiële beperkingen die veel mensen hebben, en hen uitsluiten van verzorging, vooral personen die behoren tot de kwetsbare groepen. Anderen daarentegen, die de ziektekosten kunnen betalen, gaan op zoek naar verzorging in de privé-sector en eveneens buiten Kosovo. Daarbovenop hebben de leiders van gezondheidsinstellingen een gebrek aan goede vaardigheden in het management en de planning.
- 5 Infrastructuur - Na de oorlog werden beschadigde en verwaarloosde diensten voor gezondheidszorg opgeknapt. De infrastructuur en de medische uitrusting werden vernieuwd en hersteld, terwijl het aantal bedden geleidelijk aan werd gereduceerd. De meeste ziekenhuizen echter zijn gebouwd op basis van een voorbijgestreefd en kostelijk concept van "ziekenhuispaviljoenen".
- 6 Financiering van de sector - In Kosovo bestaat geen gezondheidsverzekeringssysteem en wordt daarom de gezondheidssector hoofdzakelijk gefinancierd vanuit het geconsolideerde budget van Kosovo, ook door giften van de internationale gemeenschap en door gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties. Privé-bronnen dragen 40% van de kosten. Ondanks de gezondheidszorgsector meer dan 10% van het regeringsbudget ontvangt, bedragen de openbare uitgaven slechts 35 Euro per hoofd en zijn ze één van de laagste in Europa. De gezondheidssector kent een ernstig onevenwicht tussen zijn fondsen en zijn uitgaven. Veruit het grootste deel van de gezondheidsuitgaven, namelijk 30% wordt besteed aan medicijnen, gevolgd door de loonuitgaven. De budgetten worden aan de gemeenten en ziekenhuizen toegekend op basis van de bevolkingsdichtheid in de betrokken gebieden en zijn aangepast aan het aantal hospitaalbedden. De autoriteiten zijn zich heel goed bewust van de irrationele doorstroming van geldmiddelen en van de nood om hieraan te verhelpen. Momenteel worden verschillende maatregelen tot modernisering en rationalisering van het financiële stelsel geëvalueerd. De totale uitgaven voor gezondheidszorg in Kosovo (openbaar en privaat) bedroegen in 2007 slechts 75 Euro per hoofd, ter vergelijking bedroegen deze in Albanië 269 Euro per hoofd (2006) en in Kroatië 814 Euro (2006). Dit geeft Kosovo weinig armslag voor de aankoop van medicijnen, buitengewone en nieuwe technologieën aan wereldhandelsprijzen en biedt weinig ruimte voor goed gekwalificeerde behandelingen. Dit geeft tegelijkertijd een beeld van de kleine marge voor het opkrikken van de infrastructuur. Het gezondheidszorgstelsel biedt

onvoldoende bescherming aan gezinnen tegen de grote uitgaven bij ernstige ziekten, omdat de zieken 40-50% van alle kosten op zich moeten nemen. Vermits gezinnen met de laagste inkomens 13% van hun inkomen uitgeven aan gezondheidszorg, bestaat er een groot risico dat arme gezinnen omwille van ziekte nog dieper in de armoede worden geduwd.

- 7 Doeltreffendheid - Met zijn 18,4 consultaties per dag en per dokter is de gebruikersgraad de laagste in Europa en met zijn opnamegraad in hospitalen van 6,3 per jaar op 10.000 personen (2006) is dit de laagste in de regio (Servië: 12, Slovenië: 17,6). Correcte gegevens over de doeltreffendheid, de productiviteit en de uitgaven zijn niet beschikbaar. Daarbovenop is er geen degelijk referentiesysteem en is er een gebrek aan standaardmaatstaven voor diensten en protocols.
- 8 Volgens het Kosovo Human Development Report (KHDR)⁵³ in 2004, is de levensverwachting de laagste in de regio met 69.9 jaar voor vrouwen en 67.8 jaar voor mannen. Er zijn geen significante verschillen in levensverwachting tussen de verschillende etnische groepen, maar de relatief hoge kindermortaliteit en de grote verspreiding van tuberculose blijven verontrustend.
- 9 In 2007 waren bij de belangrijkste doodsoorzaken vooreerst de ziekten van de ademhalingswegen met een totaal van 62.55% (mannen 59.76%, vrouwen 66.23%), op de tweede plaats kwam Neoplasm met 13.51% (mannen 15.91%, vrouwen 11.48%) en op de derde plaats bepaalde determinerende factoren uit de perinatale periode met 6.28%. Tabaksgebruik levert een belangrijke bijdrage tot ziekten en overlijdens. In Kosovo had meer dan 1/3 van de schoolstudenten tussen 13 en 15 jaar sigaretten verbruikt. Bijna 1/5 van alle studenten gebruikt regelmatig één of andere vorm van tabak en 13% onder hen roken sigaretten. Vele besmettelijke ziekten, zoals tularemia, brucellosis en Crimean-Congo hemorragiekoorts zijn endemisch aan de regio. Bijzonder verontrustend is het hoge tuberculosecijfer. Ziekten veroorzaakt door water en voedsel, zoals Hepatitis A, zijn endemisch. Vele Kosovaarse burgers hebben traumatische ervaringen opgelopen - van gevangenneming, foltering, moord van een familielid, seksuele uitbuiting tot afzondering van de familie, wat resulteert in een hoog cijfer van PTSD (22%). Wat de Varkensgriep (AH1N1) betreft, bevestigt het Nationaal Instituut voor Openbare Gezondheid dat er tot op vandaag 213 gevallen van infectie met AH1N1 waren, waarvan 10 personen gestorven zijn. Het Ministry of Health, in samenwerking met de WHO, onderschat alle maatregelen die werden genomen om zo veel mogelijk de gevolgen van deze pandemie te reduceren, met inbegrip van de preventie/vaccinatie en een correcte behandeling.
- 10 Tandproblemen zijn heel algemeen: Meer dan 3/4 van alle kinderen hebben tandcariës. Tandvleesbederf bestaat bij 20% en orthodontische problemen bij 60% van de bevolking.
- 11 De grote immunisatie omwille van de vaccinaties (98%) zijn een uitzondering op het algemeen patroon. Maar zonder geformaliseerd stelsel om klinische richtlijnen en protocols in te leiden en om het gebruik te controleren, is er weinig kans om de gezondheidssituatie van de Kosovaarse bevolking positief te beïnvloeden.

Omgevingsfactoren hebben een grote invloed op de gezondheid van de bevolking. De belangrijkste omgevingsproblemen zijn: luchtkwaliteit, water- en rioolwatersystemen, pollutie door zware metalen, slecht management, verkeersongevallen en slechte huisvestingsomstandigheden.

De regio's met de grootste vervuiling zijn Mitrovicë/ Mitrovica (lood- en zinkmijnen met de bijhorende industrie), Obiliq/Obilić ("lignite" mijnen en nucleaire centrales),

⁵³ KHDR, Kosovo Human Development Report : Kosovaars Rapport over de Humane Ontwikkeling.

Glogovac/Glogovac (ferro-nikkel mijnen en metaalindustrie) en Elez Han (steengroeven en cementfabrieken). Het Trepca industrieel complex in Mitrovicë/Mitrovica, waar lood ontgonnen, gesmolten, verfijnd wordt en waar zich ook een batterijenfabriek bevindt, is één van de grootste in Europa. Als lood de voornaamste vervuiler is, overschrijden cadmium, zink, koper en toxische gassen (sulferdioxide, sulfertrioxide, koolstofmonoxide, nitrogeenoxides, enz..) de aanvaarde normen. Bloedtesten op loodvergiftiging hebben aangetoond dat kinderen van minder dan drie jaar, na de mijnwerkers, het meest aangetast zijn.

3.4.2 Drinkwater en volksgezondheid per regio; verwarmingsinstallaties

Er is vooruitgang geboekt op vlak van water en volksgezondheid. De Wet op het Onderzoek naar de Impact op de Omgeving en de Wet op het Onderzoek naar de Strategische Impact zijn in maart aangenomen, maar beide wetten moeten aangepast worden om in conformiteit te zijn met Europese normen. Een beperkt aantal projecten van het actieplan op de omgeving werden uitgevoerd. Kosovo staat echter nog niet ver in de aanpassing aan Europese omgevingsnormen. Er is een kleine vooruitgang in het domein van de waterkwaliteit. Slechts 70% van de bevolking is aangesloten op het drinkwaternetwerk en slechts een derde op het rioleringsnetwerk. De veiligheid van grote infrastructuurwerken, zoals dammen, dijken en wateropslagplaatsen eisen het nodige management en controle. Er is geen vooruitgang voor wat chemicaliën of genetisch gemanipuleerde organismen betreft.

Er is geen vooruitgang geboekt voor wat het management van de huisafval betreft. Het huidige managementsysteem voor het huisvuil laat niet toe om gegevens op een verstaanbare en gestructeerde manier bij te houden over de ontwikkeling, de verzameling, de behandeling, de verbetering en de opruiming van het huisvuil. Ofschoon ongeveer 90% van de stadsbevolking afval verzamelt, is de ophaling over het algemeen van een slechte kwaliteit wegens een gebrek aan materiaal en opslagmogelijkheden. Dit staat in tegenstelling met de plattelandszones die slechts in minder dan 10% een regelmatige vuilnisophaling hebben. De prijs voor de vuilnisophaling is ongeveer 3 Euro per maand en per gezinslid, maar de betaling voor deze ophaling is zeer laag (30-40%).

Het huishoudafval is volgens recente gegevens ongeveer 2 kg/per hoofd/dag. Van de 29 gemeentelijke opslagplaatsen voor huisvuil werden er 26 hersteld. Het European Agency for Reconstruction (EAR)⁵⁴ en andere donoren hebben de heropbouw of de bouw van 9 supplementaire regionale opslagplaatsen gefinancierd.

Het volledige gebrek van behandeling van het vervuild water in Kosovo houdt een zeker risico in voor het grond- en drinkwater en voor de natuur in het algemeen.

3.4.3 Gezondheidszorgstelsel

Voor het uitbreken van het conflict was het gezondheidsstelsel in Kosovo gelijkaardig aan dat van de meeste andere socialistische landen van toen en erg georiënteerd op de voorziening van secundaire en tertiaire verzorging/behandeling, eerder dan op preventie. Alle gezondheidsdiensten behoorden tot de staat en de dienstverlening werd met openbare subsidies betoelaagd via een sociaal zekerheidsstelsel. Dit had tot resultaat dat het gezondheidssysteem gecentraliseerd, bureaucratisch en in zekere zin inefficiënt was door de enorme gebouwen, de lage bedbezetting en de langdurige opnames in ziekenhuizen. Na het conflict werd beslist om een verbetering van de gezondheidsdiensten na te streven, het management inbegrepen, maar toch blijft Kosovo's gezondheidssector een reden uitmaken tot ernstige bezorgdheid.

⁵⁴ EAR, European Agency for Reconstruction : Europees Agentschap voor Wederopbouw.

De Wet op de Gezondheidszorg Nr. 2004/4 bepaalt dat de gezondheidszorg van burgers geïmplementeerd zal worden door een uniform, geïntegreerd, functioneel netwerksysteem van gezondheidszorgen dat preventieve, curatieve en herstelmaatregelen inhoudt van de gezondheidszorgen.

De openbare gezondheidszorg verleent diensten op drie niveau's:

- A. Primaire gezondheidszorg;
- B. Secondaire gezondheidszorg; en
- C. Tertiaire gezondheidszorg.

A. Diensten in Primaire Gezondheidszorgen

De gemeenten dragen de verantwoordelijkheid in de voorziening van diensten voor primaire gezondheidszorgen en in de opvolging van de gezondheidstoestand van alle burgers op zijn grondgebied. De diensten in de primaire gezondheidszorgen maken de hoeksteen uit van het nieuwe gezondheidsstelsel in Kosovo en worden verleend door teams van gezinsgezondheidswerkers.

De diensten in primaire gezondheidszorgen houden in:

- Promotie, preventie, behandeling en convalescentie van ziekten, kwalen en verwondingen;
- Onderwijs in de gezondheidszorgen of Medische scholing;
- Vaccinaties;
- Eerste diagnose en basisverzorging met inbegrip van de lichte chirurgie;
- Promotie van de mondverzorging en van een essentiële tandverzorging;
- Geestelijke gezondheidszorg op Communautaire basis;
- Rehabilitatie op communautaire basis en
- Aanbod van kwaliteitsvoedsel en -water.

De eerstelijnsgezondheidszorg wordt verstrekt door een Medisch Gezinsgezondheidsteam, dat bestaat uit de volgende gezondheidswerkers:

- Huisarts;
- Tandarts;
- Gespecialiseerde Gezinsarts;
- Apotheker;
- Pediater;
- Gynecoloog - verloskundige;
- Specialist in de klinische biochemie; en
- Verplegers, vroedvrouw, fysiotherapeuten en medische technici.

B. Diensten voor tweedelijnsgezondheidszorg

Diensten voor tweedelijnsgezondheidszorg houden het volgende in:

- Gezondheidszorgen buiten het ziekenhuis: diagnose, therapie en rehabilitatie;
- Gezondheidszorgen in het ziekenhuis (opname van patiënten) met toepassing van de diagnose, therapie en rehabilitatie op basis van een 24 urenbehandeling;
- Vormingen in gezondheidszorg voor de patiënten; en
- Professionele ondersteuning van de primaire gezondheidszorg.

C. Diensten voor derdelijnsgezondheidszorg

Onder derdelijnsgezondheidszorg verstaan we de gespecialiseerde diensten, aangeboden in de Instellingen voor Gezondheidszorg en gemachtigd door het Ministerie voor Gezondheid,

waar de universitaire opleiding, het wetenschappelijk onderzoek en de gespecialiseerde postgraduele opleidingen ontwikkeld worden. Deze diensten worden enkel in het Klinische Universitaire Centrum in Prishtinë/Pristina georganiseerd.

D. Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg

Vroeger waren de diensten voor geestelijke gezondheidszorg in Kosovo gefocust op een biologische behandeling in gecentraliseerde instellingen, zoals in het Shime/Štimlje Instituut. Gelijktijdig met een wijziging in de filosofie is ook de geestelijke gezondheidszorg veranderd in de richting van een gedecentraliseerd, gedesinstitutionaliseerd model, dat focust op een geestelijke gezondheidszorg op communautaire basis.

De Diensten voor Geestelijke gezondheidszorg in Kosovo worden centraal gecoördineerd door een Geestelijke Gezondheidszorgbeambte van het Ministerie voor Gezondheid. Naast zijn adviserende rol in het beleid en de wetgeving rond de geestelijke gezondheid, wordt deze dienst betrokken bij de dienstplanning, het management, de coördinatie, de inspectie en de kwaliteitscontrole van de diensten voor geestelijke gezondheidszorg.

In de gemeenten met een Servische meerderheid bestaat een parallelle gezondheidssector, dat gesubsidieerd wordt door zowel de Kosovaarse Regering als door Belgrado. In de betrokken zones, waarin dit beleid van toepassing is, bestaat er geen coördinatie tussen de Regering van Kosovo en de parallelle sector.

3.4.3.1 Gezondheidszorginfrastructuur per regio

A. Eerstelijnsgezondheidszorg

De diensten voor eerstelijnsgezondheidszorg worden georganiseerd in drie types gezondheidsdiensten. Er zijn 32 Hoofdcentra voor Gezinsgeneeskunde in elke gemeente/stad, waarvan 14 met een kraamafdeling; 152 Centra voor Gezinsverzorging en 263 Puncta (kleine zorgantennes) die men vooral in plattelandszones vindt.

De eerstelijnsgezondheidszorgen zouden moeten aangeboden worden door dokters en verplegers die een moderne opleiding in de gezinsgeneeskunde hebben genoten. In deze context verwacht het ministerie dat de eerstelijnszorg 80 - 90% van de gezondheidsproblemen van de bevolking opvangt.

Servische en Roma families verkiezen eerstelijnszorgen in de parallelle structuren. Er zijn 67 eerstelijnsgezondheidsdiensten in de minoriteitengebieden, die allen onder dit parallelle gezondheidssysteem functioneren en ondersteund worden door de Servische regering. Er wordt gerapporteerd dat de dokters en verplegers in deze diensten beter betaald zijn dan hun Albanese collega's. Bovendien worden deze diensten heel goed voorzien in medicijnen en in ander materiaal.

Ondanks een snelle vooruitgang in de medische opleiding, heeft de eerstelijnszorg belangrijke problemen:

- De bereikbaarheid van de eerstelijnszorg is uiteenlopend. In de stedelijke gebieden is het centrum voor gezinsgezondheidszorgen meestal gemakkelijk bereikbaar; in plattelandszones echter is de bereikbaarheid veel moeilijker en wordt er voorzien in een gebrekkige en beperkte dienstverlening;
- Er zijn onvoldoende gezondheidswerkers;
- Buiten de normale werkuren is het aanbod van de eerstelijnszorg beperkt. Indien die er is, kennen de dokters hun patiënten niet en sturen ze hen gemakkelijk door

- naar de ziekenhuizen;
- Het systeem van doorverwijzingen werkt niet goed. De patiënten wenden zich direct tot de ziekenhuizen en laten de eerstelijnszorg naast zich liggen;
- Een tekort aan een goede uitrusting, bevoorrading en medicijnen (uit de lijst van de nodige basismedicijnen);
- In vele plattelandzones is een acuut tekort aan personeel in de eerstelijnszorg; en
- Ondanks een geleidelijke verandering, blijven vele klinische specialisten en de patiënten sceptisch ten aanzien van de eerstelijnszorg.

B. Tweedelijnszorg

Kosovo heeft zes regionale (tweedelijnszorg) ziekenhuizen, waarvan één onder het parallelle gezondheidssysteem werkt (Regionaal Hospitaal in Mitrovica) en waarvan vier stadsziekenhuizen (twee onder parallelle structuren) als regionale ziekenhuizen functioneren maar met een beperkt aantal diensten. De ziekenhuizen, uitgezonderd de kleine parallelle ziekenhuizen in de minoriteitengebieden, zijn gebaseerd op een voorbijgestreefd en kostelijk concept van ziekenhuizen "paviljoenen". Ze bestaan uit afzonderlijke, half-zelfstandige ziekenhuizen die elk zorgen verstrekken bij hospitalisaties, consultaties en hebben een spoedafdeling. Dikwijls beschikken deze over eigen laboratoria, lokalen voor sterilisatie en intensieve zorgen, operatiezalen, enz. De ziekenhuizen van de tweedelijnszorg bieden diensten aan in de volgende specialiteiten en domeinen:

- Interne geneeskunde (inbegrepen longziekten);
- Chirurgie (inbegrepen urologie);
- Orthopedie;
- Pediatrie;
- Gynecologie en verloskunde;
- Neuro-psiatrie;
- Oto-rhino-laryngologie;
- Ophthalmologie;
- Dermatologie;
- Radiologie (inbegrepen ultrasondes);
- Centraal laboratorium en Bloedtransfusiecentrum;
- Pathologie;
- Fysiotherapie (niet speciaal goed ontwikkeld); en
- Centrale apotheek.

Regionale Ziekenhuizen en stadsziekenhuizen:

- Gjakovë/Đakovica - 480 bedden
- Gjilan/Gnjilane - 388 bedden
- Mitrovicë/Mitrovica North - 500 bedden
- Pejë/Peć - 428 bedden
- Prizren - 655 bedden
- Vushtri/Vucitrn - 78 bedden

De toegang tot de gezondheidsdiensten in de tweedelijnszorg blijken problematischer te zijn en de minderheidsgroepen zoeken dikwijls hun toevlucht tot de parallelle gezondheidsstructuren die door de Servische autoriteiten gesubsidieerd en uitgevoerd worden.

Parallele ziekenhuizen

- Harriet Tubman Kraamziekenhuis in Graçnicë/Gracanica - 7 bedden

- Simonida Chirurgisch Ziekenhuis, in Graçanicë/Gracanica - 19 bedden
- Ziekenhuis voor Interne Geneeskunde en Pediatrie, Laplje Selo - 27 bedden

C. Derdelijnsgezondheidszorg

Enkel in het Klinisch Universitair Centrum van Kosovo in Prishtinë/Pristina wordt derdelijnsgezondheidszorg aangeboden. Het aantal professionelen in dit centrum bestaat uit 501 dokters en 1,167 verplegers. Dit Centrum heeft 2,290 bedden en biedt de volgende diensten aan:

Kliniek	Aantal bedden
Chirurgie	294
Orthopedie	115
Gynecologie en Verloskunde	572
Interne geneeskunde	255
Besmettelijke ziekten	116
Pediatrie	252
Neuro-psiatrie	159
Ophthalmologie	100
Oto-rhino-laryngologie	100
Maxillo-gezichtsverpleging	45
Dermatologie	60
Cardiologie	68
Intensieve zorgen	38

In zijn geheel beschouwd zijn de gebouwen van alle centra voor gezondheidszorgen in slechte staat. Het ouderwetse bouwconcept van de ziekenhuizen ("paviljoen-ziekenhuizen") maakt hen inefficiënt en duur. Het kwaliteitsniveau van de uitrusting is slecht. In de 15-20 jaar voorafgaand aan het conflict werden amper enkele kapitaalsinvesteringen gedaan. Het onderhoud van de gebouwen en uitrustingen is slecht.

D. Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg:

In Kosovo zijn de diensten voor geestelijke gezondheidszorg georganiseerd in opvangzones. Er zijn zeven opvangzones die geestelijke gezondheidszorgen aan de bevolking aanbieden.

Er zijn negen consultatiebureau's voor geestelijke gezondheidszorg (Gemeenschapscentra voor Geestelijke Gezondheid) in de grotere steden (Pristinë/Pristina, Mitrovicë/Mitrovica (Zuid), Gjilan/Gnjilane, Ferizaj/Urosevac, Prizren, Pejë/Pec, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Serbica en Gjakovë/Dakovica), die zorgen en behandeling in de geestelijke gezondheidszorg aanbieden. Eén van deze centra in Prishtinë/Pristina richt zich enkel tot kinderen en adolescenten. Daarnaast zijn er zeven residentiële gemeenschapsdiensten (één op 500,000 inwoners) op het grondgebied van Prishtinë/Pristina, Gjakovë/Dakovica, Prizren, Peja/Pec, Mitrovicë/Mitrovica, Drenas/Glogovac and Gjilan/Gnjilane. Deze gebouwen worden "Geïntegreerde huizen" genoemd volgens de Kosovaarse Wet op de Gezondheid. Elk geïntegreerd huis beschikt over 10 residentiële bedden voor psychiatrische patiënten (2.10 bedden op 100,000 inwoners). In deze geïntegreerde huizen

zijn geen bedden voorbehouden voor kinderen en adolescenten.

Verder beschikt Kosovo over psychiatrische hospitalisatie-eenheden met 166 psychiatrische bedden. Vier van deze eenheden bevinden zich in streekhospitalen (Prizren, Peja/Pec, Gjakova/Dakovica and Gjilan/Gnjilane) terwijl in het Prishtinë/Pristina University Hospital één psychiatrische kliniek is. Van deze 66 bedden zijn er geen voorbehouden voor kinderen en adolescenten.

In Kosovo zijn geen psychiatrische hospitalen. In het Universitair Psychiatrisch Ziekenhuis in Prishtinë/Pristina, zijn 11 bedden voorbehouden aan personen met psychiatrische ziekten in een forensische hospitalisatie-eenheid. Een ander residentieel centrum "Speciaal Instituut in Shriem/Stimlje" met 200 bedden biedt verzorging aan personen met een intellectuele achterstand, met mentale ziekten en andere sociale problemen. Dit centrum heeft twee residentieel huizen: één in Shtime/Stimlje en een tweede in Graçanicë/Graçanica voor kinderen met een intellectuele achterstand. Deze instelling bevindt zich in een heel slechte staat en er werkt slechts een deeltijdse psychiater.

Ondanks evidente verwezenlijkingen is de geestelijke gezondheidszorg helemaal niet in staat om een antwoord bieden aan de noden van de bevolking.

- In het algemeen is er heel weinig financiering van de gezondheidssector en in het bijzonder van de diensten voor geestelijke gezondheidszorg. Het budget voor de geestelijke gezondheidssector in 2007 is gehalveerd in vergelijking met dat van 2004 en neemt minder dan 3% van het totale gezondheidsbudget in (twee keer minder dan de WHO aanbevelingen).
- Bijgevolg kunnen vele diensten voor geestelijke gezondheidszorg niet efficiënt werken omdat de nodige professionelen niet kunnen aangeworven worden.
- Deze specifieke moeilijke situatie wordt geïllustreerd in het grote aantal Kosovaarse chronische psychiatrische patiënten die in psychiatrische ziekenhuizen in Servië verblijven, maar ook in de rehabilitatie en de moeilijke psychosociale integratie van niet-Kosovaarse inwoners in het speciaal instituut in Shriem/Stimlje.
- De complexe psychologische gevolgen van oorlogstrauma's, de snelle ontwikkelingen in culturele en sociale overgangperiodes en de moeilijke economische situatie met zijn stijging van de werkloosheid en de armoede zijn supplementaire moeilijkheden voor de verdere ontwikkeling van de diensten voor geestelijke gezondheidszorg in Kosovo.
- Er is een groot overwicht aan Posttraumatische Ziekten - PTSD (22%), van emotionele ontreddering (43.6%) en depressie (41.8%) in de bevolkingslaag van 15 jaar en ouder.
- De toename van zelfdodingen in Kosovo (2.93/100,000), in het bijzonder bij adolescenten, is eveneens een ernstige indicator voor de ontoereikendheid van de diensten voor geestelijke gezondheidszorg.

Deze situatie is helemaal niet beter voor wat de verslavingsziekten en het complexe probleem van de forensische psychiatrie betreft. Een ander probleem bestaat uit het ontbreken van diensten voor geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en adolescenten ondanks de demografische bevolkingsstructuur in Kosovo. Bovendien werken in de publieke diensten voor geestelijke gezondheidszorg slechts 38 psychiaters en 9 psychologen voor de totale bevolking van Kosovo, dat op 2 à 2.5 miljoen wordt geschat.

3.4.3.2 Ontvankelijkheidscriteria en de toegang tot de diensten voor geestelijke gezondheidszorg

Vandaag is het enige ontvankelijkheids criterium tot de gezondheidszorg de burgerregistratie in Kosovo. Dit is te wijten aan het feit dat Kosovo geen verzekeringsstelsel voor de gezondheid heeft en gefinancierd wordt door de Kosovaarse Regering. Totdat een verzekeringsstelsel voor de gezondheidszorg wordt opgericht, is een persoon niet verplicht om te werken teneinde te kunnen genieten van gezondheidszorg.

3.4.3.3 Kosten voor de gezondheidszorg

In theorie en gebaseerd op de Gezondheidswet Nr. 2004/4, Hoofdstuk V, afdeling 22 worden de gezondheidsdiensten in de publieke gezondheidsinstellingen gratis aangeboden aan de volgende bevolkingsgroepen:

- Kinderen en adolescenten tot 15 jaar;
- Leerlingen en studenten tot het einde van hun studies;
- Burgers ouder dan 65 jaar;
- Burgers die nauwe familieleden zijn van martelaren en van oorlogsinvaliden, en personen met sociale begeleiding en hun naaste familieleden; en
- Personen met een handicap.

In elk geval en zoals eerder aangehaald, beschikt Kosovo tot op vandaag over geen gezondheidsverzekeringsstelsel; daarom komt het totale gezondheidsbudget uit het Geconsolideerd Budget van Kosovo, dat meestal zeer laag is en verre van voldoende om de gezondheidsnoden van de bevolking op te vangen. Het gezondheidsbudget voor het jaar 2010 wordt geraamd op ongeveer 71 miljoen Euro, wat 3% lager is dan het gezondheidsbudget voor 2009.

Bovendien is het grootste deel van dit budget bestemd voor de lonen van de gezondheidswerkers. Even opmerken dat het gemiddelde maandloon van een gespecialiseerde arts ongeveer 260 Euro bedraagt.

Individuele personen en gezinnen die niet behoren tot de hierboven beschreven groepen, moeten een zogenoemd co-honorarium betalen om verzorgd te worden. Deze co-honoraria worden voorgeschreven in de administratieve richtlijn 6/2006 van de Ministeries voor Gezondheidszorg en Financiën gedateerd van 30 mei 2006. Voor eerstelijnsgezondheidszorg betaalt een persoon een gemiddelde van 2 Euro afhankelijk van de specifieke zorgen. De honoraria voor de tweedelijns- en derdelijnsdiensten variëren naargelang de aangeboden dienst, bvb. een consultatie bij een specialist kost 3 Euro; behandeling van een gehospitaliseerde patiënt kost 3 EUR per nacht; diagnoseprocedures liggen tussen 5 Euro en 25 Euro voor een CT scan; diagnoseprocedures variëren van 10 Euro voor Sigmoidoscopie tot 150 Euro voor de coronarygrafie.

Er zijn enkele privé-maatschappijen die een gezondheidsverzekering aanbieden, maar omwille van de hoge werkloosheidsgraad (45%) kan de overgrote meerderheid van de Kosovaarse bevolking deze verzekering niet betalen.

Ondanks recente verwezenlijkingen tijdens de laatste jaren, is de situatie van de gezondheidssector in werkelijkheid ontmoedigend. Patiënten betalen meestal hun medicijnen uit hun eigen zak, met inbegrip van de medicijnen uit de lijst van basismedicijnen die eigenlijk gratis zouden moeten aangeboden worden door het Ministerie voor Gezondheid. Om gezondheidszorg te krijgen in de hospitalen, moeten de patiënten heel dikwijls aan de professionelen steekpenningen geven, waarvan het bedrag veel hoger

ligt dan hun maandloon (250 Euro voor een anesthesist, 690 voor een chirurg, 150 Euro voor pre-operatief laboratoriumonderzoek in flebotomie). Als een persoon de steekpenningen niet kan betalen, komt hij op een lange wachtlijst - soms maandenlang. Meer dan 40% van de Kosovaarse burgers gelooft dat de corruptie in de gezondheidszorgsector wijdverspreid is.

3.4.3.4 Discriminatie in de gezondheidszorg

Volgens de Gezondheidswet, hoofdstuk III, afdeling 12, zou de organisatie van de gezondheidszorg op de volgende principes moeten opgebouwd zijn:

- Gelijkheid;
- Kwaliteit;
- Eerlijkheid/Verantwoordelijkheid;
- Geen uitsluiting en Non-Discriminatie;
- Duurzame Financiering ;
- Financiering/Kostenbaten; en
- Co- financiering.

Daarbij heeft het Kosovaars Parlement de Wet Nr. 2004/3 op de Anti-Discriminatie gestemd, dat uitgevaardigd werd door het UNMIK Voorschrift 2004/32.

Minderheidsgroepen lijken niet opzettelijk uitgesloten te worden van toegang tot de gezondheidsdiensten, diensten voor geestelijke gezondheid en/of diensten voor mindervaliden en/of invaliden. De algemene toegang tot de gezondheidszorg echter wordt bemoeilijkt door corruptie, lange reistijden, slecht en onregelmatig openbaar vervoer. Uiteindelijk zijn de grote verliezers in dit systeem de meest kwetsbare groepen en de personen met een handicap.

Omwille van het wantrouwen tussen de etnische groepen in Kosovo, is het aanbod van gezondheidsdiensten aan de minderheidsgroepen ernstig aangetast. De niet-Servische minderheden, zoals de Turken, Roma's, Egyptenaren, Ashkali, Bosniërs, Goranis en Kroaten lijken tamelijk vredig met elkaar en ook met de Albanese en Serviërs samen te leven. Bijgevolg lijkt het dat ze redelijke toegang tot de gezondheidszorg hebben. Ze worden eveneens verondersteld relatief goed geïntegreerd te zijn in de Kosovaarse samenleving.

Als men spreekt over "de gezondheid van de minderheden", variëren de bezorgdheden naargelang de spreker. De Albanese betreuren het bestaan van parallelle structuren voor gezondheidszorg, de Serviërs weigeren de autoriteit te aanvaarden van het Ministerie voor Gezondheid en de bemoeienissen van het Servische Ministry of Health in de gezondheidsmateries in Kosovo. De Serviërs klagen over de moeilijke toegang tot de ziekenhuizen, in het bijzonder in de derdelijnszorg, over de veiligheid en de kwaliteit van de verzorging in de centra die door Albanese gerund worden en over het banenverlies van de Servische gezondheidswerkers.

Hoe dan ook vinden de Kosovaarse Serviërs en Roma's toegang tot de eerstelijnszorg in de parallelle instellingen in Kosovo en in de gespecialiseerde verzorging in Servië. Kosovaarse Albanese uit het Noorden vinden gezondheidszorg in het Zuiden.

3.4.3.5 Diensten voor privé-gezondheidswerkers

Privé-sector

Er zijn vele privé-klinieken en -ziekenhuizen, maar deze zijn hoofdzakelijk geconcentreerd in de grotere steden in Kosovo en in het bijzonder de meer gespecialiseerde klinieken die enkel in Prishtinë/Pristina zijn gelocaliseerd. De privé-praktijken zijn niet goed geregeld bij wet; daarom is het moeilijk om een duidelijke indicatie te geven over de kwaliteit van die diensten. Daarenboven zijn vele privé-praktijken niet erkend door het Ministerie voor

Gezondheid in Kosovo; daarom moeten ze geen verantwoording geven aan het Ministerie.

In werkelijkheid wordt door de bevolking zelden beroep gedaan op privé-praktijken, met uitzondering voor de zeer kleine groep personen die voldoende geld hebben om die diensten te betalen. Bijvoorbeeld, een gewone consultatie in de privé-sector kost tussen 20 en 50 EUR, de betaling voor medicijnen en diagnostische tests niet inbegrepen.

Behandeling van gehospitaliseerde patiënten in om het even welk privé-ziekenhuis, zonder kosten voor behandeling, tests en medicijnen, loopt op tot 100 à 150 EUR per nacht.

3.4.3.6 Ziekten die niet doeltreffend kunnen behandeld worden in het land

Bovenop de twijfelachtige kwaliteit van de verzorging in het algemeen, zijn er verschillende ziekteproblematieken die helemaal niet kunnen behandeld worden in het land. Deze ziekten zijn de volgende:

- Cardio-chirurgie;
- Kankerbehandeling - radiotherapie en bepaalde soorten chemotherapie;
- Transplantatie;
- Leukemie;
- Ruggegraat-chirurgie;
- Ernstige oogziekten;
- Ernstige brandwonden.

3.4.3.7 Bevoorrading van de standaardmedicijnen

Er bestaat een lijst van basismedicijnen, dat medicijnen opsomt die gratis verkrijgbaar zijn voor de tweedelijns- en derdelijnsgezondheidszorg en eveneens een lijst van grondstoffen die door het Ministerie voor Gezondheid moeten worden geleverd. Deze lijst bevat 168 verschillende medicijnen en medische producten en 239 soorten grondstoffen. De bevoorrading echter is meestal ontoereikend, de patiënten moeten die in privé-apotheken gaan zoeken en moeten ze zelf betalen. Bovendien kunnen in de publieke instellingen belangrijke procedures in de diagnose en de behandeling heel dikwijls niet worden uitgevoerd omwille van een tekort in de bevoorrading. Er is recente verbetering merkbaar in de bevoorrading, maar tegelijkertijd is men erg bezorgd over de duurzaamheid van deze verbetering.

LIJST VAN AFKORTINGEN

APPK	Employment Promotion Agency Kosovo
AUK	American University in Kosovo
BPRM	Bureau of Population, Refugees, and Migration
CIT	Corporation Income Taxes
CT	Computerized Tomography
EAR	European Agency for Reconstruction
ECLO	European Commission Liaison Office
EU	European Union
EULEX	European Union Rule of Law Mission
GDP	Gross Domestic Product
GTC	German Training Centre
GTZ	German Technical Cooperation
HDP	Housing and Property Directorate
HPCC	Housing and Property Claims Commission
ILO	International Labour Organization
IMF	International Monetary Fund
IOM	International Organization for Migration
ISSR	Internal Security Sector Review
JIU	Judicial Investigation Unit
KEP	Kosovo Enterprise Programme
KFOR	Kosovo Forces - North Atlantic Treaty Organization
KJC	Kosovo Judicial Council
KOSVET	Kosovo Vocational Education and Training
KPA	Kosovo Property Agency
KPC	Kosovo Protection Corps
KPS	Kosovo Police Service
KRCT	Kosovo Rehabilitation Centre for Torture Victims
KRK	Kosovo Rural Credits
MCCR	Municipal Centre for Civil Registration
MESP	Ministry of Environment and Spatial Planning
MFI	Micro Financial Institutions
MLSW	Ministry of Labour and Social Welfare
NGO	Non-Governmental Organization
NLB	New Ljubljana Bank
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
PIA	Pristina International Airport
PISG	Provisional Institutions of Self-Governance
PIT	Personal Income Taxes
PTSD	Post Traumatic Stress Disorder
SCW	Social Welfare Centre
SIDA	Swedish International Development Agency
SRSG	Special Representative of Secretary General
THB	Trafficking with Human Beings
UBT	University of Business and Technology
UNDP	United Nation Development Programme
UNHCR	United Nation High Commissioner for Refugees
UNMIK	United Nation Mission in Kosovo
VAT	Value Added Tax
VCT	Vocational Training Centre
WHO	World Health Organization

